
**ЕВРОПЕЙСКИТЕ СТРУКТУРНИ
ФОНДОВЕ В БЪЛГАРИЯ.**

**ПРАКТИЧЕСКИ ВЪЗМОЖНОСТИ
ЗА ОБЩИНИТЕ КАТО
БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО
ОПЕРАТИВНИТЕ ПРОГРАМИ**

ОКТОМВРИ 2007 ГОД.

МАРТА БОЖИКОВА

Ул. "Парчевич" № 2, офис 302, Тел. 0888 964 222

E-mail: marta_bozhikova@abv.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ	1
ЧАСТ ПЪРВА: НОРМАТИВНА РАМКА НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКО И НАЦИОНАЛНО НИВО	2
I. ВЪВЕДЕНИЕ. ОБЩИ БЕЛЕЖКИ ПО РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ	2
II. НОРМАТИВНА УРЕДБА НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ	4
III. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ	5
1. Цел “Сближаване”	5
2. Цел “Регионална конкурентноспособност и заетост”	5
3. Цел “Европейско териториално сътрудничество”	6
IV. ВИДОВЕ СТРУКТУРНИ ФОНДОВЕ	7
1. Кохезионен фонд (КФ).....	7
2. Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР).....	7
3. Европейски социален фонд (ЕСФ).....	9
4. Средства от структурните фондове, предвидени за България.....	10
V. ЕТАПИ НА РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА НА НАЦИОНАЛНО НИВО	11
1. Национална стратегическа референтна рамка	11
2. Оперативни програми	13
3. Механизъм на управление и координация на структурните инструменти в България.....	14
ЧАСТ ВТОРА: ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ. ПРАКТИЧЕСКИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОБЩИНИТЕ КАТО БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНИТЕ ПРОГРАМИ ..	17
I. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”	18
1. Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие.....	18
2. Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност	25
3. Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма.....	27
4. Приоритетна ос 4: Създаване на регионални и местни мрежи, сътрудничество и капацитет	28
5. Приоритетна ос 5: Техническа помощ	29
6. Финансиране	29
II. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ”	30
III. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” .	34
IV. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ОКОЛНА СРЕДА”	35

V. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ТРАНСПОРТ”	37
VI. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ”	38
VII. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ”	40
VIII. ОСНОВНИ ТРУДНОСТИ ПРЕД ОБЩИНИТЕ ПРИ УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ФОНДОВЕТЕ НА ЕС	41
1. Данни от извършвани проучвания и анализи за капацитета на общините за участие в усвояването на средствата от фондовете на ЕС.....	42
2. Основни трудности пред общините при разработването и изпълнението на проекти	43
3. Идеи за преодоляване на някои трудности и подобряване на капацитета на общините за усвояване на средства по структурните фондове.....	44
ЧАСТ ТРЕТА: ЦИКЪЛ НА ПРОЕКТА ПО СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕС	47
I. ФОРМУЛИРАНЕ НА ПРОЕКТНА ИДЕЯ И РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЕКТА. ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОЕКТНОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ	47
1. Описание на проектната идея	47
2. Проектно предложение	48
3. Източници на информация за стартиралите процедури за избор на проекти по оперативните програми. Насоки за кандидатстване.....	50
II. ПРЕГЛЕД И ОЦЕНКА НА ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПРОЕКТ	52
1. Оценка на административното съответствие.....	53
2. Оценка на допустимостта	53
3. Техническа и финансова оценка	54
III. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР	57
IV. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТА	58
V. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА НАПРАВЕНИТЕ РАЗХОДИ	59
VI. ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ПРОЕКТА	60
ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Формуляр за кандидатстване за финансиране на инвестиционни проекти	
ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Формуляр за кандидатстване по схема за безвъзмездна помощ	

ПРЕДИСЛОВИЕ

Настоящият доклад е изготвен през м. октомври 2007 год. Той е основан на детайлно проучване на структурните фондове на европейско и национално ниво и цели да представи синтезирано изложение на нормативната уредба на структурните фондове и на практическите възможности за общините да усвояват средства от структурните инструменти на Европейския съюз.

Първоначално се проследява същността на регионалната политика на ЕС, европейската нормативна база за структурните фондове, видовете структурни фондове и основните им цели за настоящия програмен период (2007-2013 год.). По-нататък се прави преглед на националните актове и документи, които, следвайки правилата, установени на европейско ниво, очертават целите на регионалната политика в България и установяват приоритетите, по които страната ще получава европейско съфинансиране.

Във втората част на проучването се очертават основните характеристики на седемте оперативни програми, разработени от българската държава. Особен акцент се поставя на програмите, приоритетите и операциите, по които общините са бенефициент и могат да разработват проекти за финансиране от структурните инструменти на ЕС. Прави се и кратък анализ на основните трудности, пред които се изправят общините при изработването на проекти и се дават някои идеи за преодоляване на тези трудности.

Третата част изследва цикъла, през който преминава един проект за финансиране по структурните фондове: от формулирането на проектната идея, през оценката на проекта, до неговото практическо изпълнение.

*Марта Божикова,
31 октомври 2007г.*

ЧАСТ ПЪРВА: НОРМАТИВНА РАМКА НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКО И НАЦИОНАЛНО НИВО

I. ВЪВЕДЕНИЕ. ОБЩИ БЕЛЕЖКИ ПО РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ

Европейският съюз (ЕС) обединява страни с различна степен на икономическо и социално развитие, с различни регионални и местни проблеми и подходи за разрешаването им, а приемането на нови страни-членки поставя допълнителни предизвикателства пред темповете на икономическо развитие и растеж в общото европейско пространство. В този контекст политиката на сближаване на ЕС (наричана още “регионална политика” или “кохезионна” политика”) е насочена към намаляване и преодоляване на онези различия в развитието на страните-членки и техните региони, които представляват бариера пред ефективното използване на наличните ресурси и предимства на общия европейски пазар.¹

Политиката на сближаване е своеобразен трансфер на ресурси между страните-членки чрез бюджета на Общността с цел насърчаване на заетостта, стимулиране на икономическия растеж и конкурентноспособност, увеличаване на инвестициите в човешкия капитал, подобряване на инфраструктурата и други процеси, ключови за просперитета на всички страни в съюза. Именно благодарение на тази европейска политика осезаемо се подобрява качеството на живот и работа в редица изостанали региони, преодолява се технологичната изостаналост на множество предприятия, отбелязва се сериозен напредък в опазването на околната среда. В резултат на тази целенасочена подкрепа страните-членки и техните региони, срещащи икономически трудности, в значителна степен успяват да преодолеят своето изоставане и да се доближат до средните за Общността нива на развитие.

По думите на Европейската Комисия “европейската регионална политика е политика на солидарност”. Тя разпределя повече от една трета от бюджета на ЕС и като крайна цел е насочена към укрепване на нейното икономическо, социално и териториално единство.

За периода от 2007 до 2013 год. ЕС е предвидил рекордната сума от 308 милиарда евро за подпомагане на проекти за регионално развитие и стимулиране на заетостта. 81,54% от тази сума е предназначена за най-бедните държави-членки и региони. 15,95% от средствата са предвидени за всички останали региони и ще бъдат отпускани по програмата “Регионална

¹ В своя 3-ти доклад относно сближаването, Европейската комисията подчертава, че икономическите и социални несъответствия между 25-те държави-членки в размера на brutния вътрешен продукт (БВП) на глава от населението (изчислен на основата на равенство на покупателна способност) са значителни. Така например, в Латвия БВП на глава от населението е 41% от средния за ЕС срещу 215% в Люксембург. 41% от населението на ЕС живее в 64 региона, в които размерът на БВП на глава от населението е по-малък от 75% от средния за ЕС. Въпреки че регионалните несъответствия намаляват от 1995 г. насам, нивото на заетост през 2003 г. е било 62.99%, а производителността - 30% от средната за ЕС. Такива са фактите, а целта на регионалната политика е да продължи да намалява тези несъответствия.

конкурентноспособност и заетост” за проекти в областта на иновативните технологии, подобряване на достъпа до работа и обучение на служители. Останалите 2,25% ще бъдат предоставени за “европейско териториално сътрудничество”, насочено към засилване на трансграничното и междурегионално сътрудничество. Очаква се тази нова регионална политика на сближаване да стимулира развитието на изоставащите региони с около 10% и да спомогне за създаването на около 2,5 милиона нови работни места.

Регионалната политика на ЕС е залегнала още в Договора за създаване на Европейска общност от 1957 год. (ДЕО). Чл. 158-162 от Договора предвиждат, че Общността следва да предприема адекватни мерки за подсилване на икономическото и социално сближаване с цел постигане на цялостно и хармонично развитие във всички региони. Практическото реализиране на регионалната политика се ръководи от специално създадена към Европейската комисия Генерална Дирекция “Регионална политика”.

Регионалната политика е тясно свързана с единния европейски пазар. Приема се, че общият пазар не може на практика да функционира, ако различията в икономическото и социално развитие на съставлящите го райони са значителни. Така например, ако нивото на покупателна способност в една част на ЕС е толкова ниско, че не позволява на нейните обитатели да придобиват стоките, от които имат нужда, то производителите от по-богатите части няма да могат да реализират своите продукти. А икономическата интеграция на Общността се основава на търговията между държавите и тази ситуация на несъответствие в развитието не само излага на риск развитието на общия пазар, но и прави практически невъзможно функционирането на Икономическия и валутен съюз.

Основните финансови инструменти, предвидени в ДЕО за реализиране на регионалната политика, са структурните фондове и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). Значението на структурните фондове е огромно не само предвид тяхната функция, но и предвид обстоятелството, че те представляват второто по размер перо в общия европейски бюджет.²

Исторически структурните фондове датират от 60-те години на ХХ век и преминават през редица реформи, отчитащи етапите в развитието на Европейската общност като политическо и икономическо обединение и най-вече отделните вълни на разширяване на ЕС, т.е. приемането на нови страни-членки със специфични за тях проблеми. Последната реформа бе извършена през 2006 год. и приетите въз основа на нея нормативни актове определят целите и функционирането на структурните фондове за периода от 2007 до 2013 год. През този период на програмиране ще действат общо 3 структурни фонда:

- Европейски фонд за регионално развитие;
- Европейски социален фонд; и

² За изпълнението на тази и други общи европейски политики всяка страна-членка прави вноска в бюджета на ЕС в размер на около 1% от брутния си вътрешен продукт.

- Кохезионен фонд.

II. НОРМАТИВНА УРЕДБА НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ

Базисната нормативна уредба на структурните фондове за периода 2007-2013 се съдържа в Регламент 1083/2006, наречен "рамков регламент".³ Този регламент определя основните цели на структурните фондове, правилата за разпределение на компетенциите по управление на фондовете между Общността, държавите-членки и регионите, изискванията за управление на фондовете, контрол и оценяване, както и координацията между фондовете. Рамковият регламент е допълнен от три специални "секторни" регламента и от регламент, уреждащ правилата по прилагането на рамковия регламент.

Следователно, регламентите, определящи основните правила за функциониране на структурните фондове през 2007-2013 год., са:

- Регламент на Съвета (ЕО) № 1083/2006 от 11.07.2006 год. относно определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999;⁴
- Регламент (ЕО) № 1080/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година относно Европейския фонд за регионално развитие и за отмяна на Регламент (ЕО) 1783/1999;⁵
- Регламент (ЕО) № 1081/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година относно Европейския социален фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) 1784/1999;⁶
- Регламент (ЕО) № 1084/2006 на Съвета от 11 юли 2006 година за създаване на Кохезионен фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) 1164/94;⁷
- Регламент (ЕО) № 1082/2006 на Европейския Парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година относно Европейско обединение за териториално сътрудничество;⁸
- Регламент № 1828/2006 на Комисията относно реда и начина на изпълнение на Регламент (ЕО) №1083/2006 на Съвета за определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и на Регламент 1080/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие.⁹

³ Регламентът е основен източник на правото на ЕС и е акт с общо приложение. Съгласно чл. 249, ал. 2 ДЕО регламентът е задължителен в своята цялост и е директно приложим във всички държави-членки.

⁴ Публикуван в Официален вестник на ЕС L 210, 31.7.2006, стр. 25–78.

⁵ Публикуван в Официален вестник на ЕС L 210, 31.7.2006, стр. 1–11.

⁶ Публикуван в Официален вестник на ЕС L 210, 31.7.2006, стр. 12–18.

⁷ Публикуван в Официален вестник на ЕС L 210, 31.7.2006, стр. 79–81.

⁸ Публикуван в Официален вестник на ЕС L 210, 31.7.2006, стр. 19–24.

⁹ Публикуван в Официален вестник на ЕС L 371, 27.12.2006, стр. 1–163.

III. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ

Нормативната рамка на структурните фондове е построена върху три основни цели, които на практика определят кръга от дейности, подлежащи на финансиране със средствата от структурните фондове, както и техния териториален обхват. Тези цели са:

- Сближаване;
- Регионална конкурентноспособност и заетост;
- Европейско териториално сътрудничество.

1. Цел “Сближаване”

Цел “Сближаване” е с фокус върху създаването на нови работни места и насърчаване на икономическия растеж в най-слабо развитите страни-членки и техните региони, чийто брутен вътрешен продукт (БВП) на глава от населението е по-нисък от 75% от средните стойности за ЕС.

В общността на двайсет и седем държави-членки тази цел засяга осемдесет и четири региона, разположени в седемнайсет държави-членки или 154 милиона души, чийто БВП на глава от населението е по-нисък от 75 % от средния за ЕС. С временна и постепенно намаляваща помощ (“phasing out”) ще се ползват шестнайсет региона с 16, 4 милиона жители, чийто БВП едва надхвърля този праг от 75%, но това обстоятелство се отдава преди всичко на статистическия ефект от разширения ЕС.

Дейностите по цел „Сближаване” се подкрепят от финансовите ресурси на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ) и Кохезионния фонд (КФ). Предоставените за целта средства възлизат на 282,8 милиарда евро или 81, 5 % от общата сума, разпределени по следния начин: 199,3 милиарда за регионите, обхванати от целта на сближаването, 14 милиарда, запазени за регионите с временна, постепенно намаляваща помощ и 69,5 милиарда за Кохезионния фонд, от който се възползват петнайсет държави-членки.¹⁰

Всички региони на България ще получават финансиране по цел “сближаване”.

2. Цел “Регионална конкурентноспособност и заетост”

Приоритет на кохезионната политика са интервенциите в по-слабо развитите страни-членки и региони. В същото време обаче съществуват важни предизвикателства, касаещи всички страни-членки на ЕС, като бърза икономическа и социална промяна и реструктуриране, търговска глобализация, движение към икономика и общество, основаващи се на знанието, справяне с проблемите, свързани със застаряващото население,

¹⁰ Кохезионният фонд се прилага за страните-членки с БВП под 90% от средния за Общността.

нарастващата имиграция, липсата на квалифицирани кадри в ключови сектори, социалната интеграция и пр.

Именно поради това, в регионите, които не са обхванати от целта “сближаване”, се прилага цел “регионална конкурентноспособност и заетост”, насочена към преодоляване на гореизброените предизвикателства. В рамките на тази цел се изработват и подпомагат два основни вида програми:

- Програми за регионално развитие, финансирани от ЕФРР. Тези програми са насочени към засилване на регионалната конкурентноспособност на индустриални, градски и селски райони, като се отчитат съществуващите икономически, социални и териториални неравенства между тях.
- Национални или регионални програми, финансирани от ЕСФ. Чрез тези програми се подкрепят политики, насърчаващи пълна заетост, повишаване на качеството и продуктивността на работното място, по-висока степен на социално интегриране и привличане на повече инвестиции в човешките ресурси.¹¹

В Европейския съюз на двацет и седемте цел “регионална конкурентноспособност и заетост” обхваща сто шейсет и осем региона на деветнайсет държави-членки, или 314 милиона души. Сред тях тринайсет региона с население 19 милиона получават специална постепенно увеличаваща се помощ (“phasing in”) предвид техния бивш статут на региони по цел “сближаване”. Общата сума, предвидена за цел “регионална конкурентноспособност и заетост” възлиза на 55 милиарда евро.

3. Цел “Европейско териториално сътрудничество”

Цел “европейско териториално сътрудничество” е насочена към засилване на трансграничното сътрудничество на територията на Общността чрез съвместни местни и регионални инициативи, укрепване на сътрудничеството между отделните държави-членки и региони по важни въпроси от международно, транснационално и междурегионално ниво, както и обмен на опит.

Трансграничното сътрудничество обхваща повече от 181 милиона души (или 37,5% от общото население на ЕС), живеещи в трансгранични зони. За нуждите на транснационалното сътрудничество територията на Общността е разделена на тринайсет зони, като всички региони и граждани са включени в една от тях.

Общата сума, отпусната по тази цел възлиза на 8,7 милиарда евро.

¹¹ Финансовата подкрепа е съсредоточена върху четири политически приоритета, които са от решаващо значение за изпълнението на Европейската стратегия за заетост: увеличаване на адаптивността на работници/служители и предприятия; подобряване на достъпа до заетост и увеличаване на участието на пазара на труда; засилване на социалната интеграция и борбата с дискриминацията; мобилизирането на реформи в областта на заетостта и интегрирането.

IV. ВИДОВЕ СТРУКТУРНИ ФОНДОВЕ

1. Кохезионен фонд (КФ)

Кохезионният фонд помага на държавите-членки, чийто БВП на глава от населението е под 90% от средния за ЕС, да намалят своето икономическо и социално изоставане и да стабилизират икономиките си. Той финансира единствено действия в рамката на цел „сближаване“.

За периода 2007-2013 г. КФ е насочен към следните държави-членки: Гърция, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Малта, Полша, Португалия, Словакия, Словения, Унгария, Чешката република, България и Румъния. Испания има право на временна помощ (“phasing out”), тъй като нейният БВП е по-нисък от средния за ЕС на петнайсетте.

КФ финансира действия в две основни области: трансевропейски транспортни мрежи и околна среда. В областта на околната среда КФ може също да подпомага области, свързани с устойчивото развитие, които са недвусмислено благоприятни за околната среда, като например енергийна ефективност, използване на възобновяеми енергийни източници, развитие на железопътния транспорт, интермодалните системи и тяхната функционална взаимосвързаност, управлението на сухоземния, морския и въздушния трафик, чист градски и обществен транспорт.

Следва да бъде подчертано, че финансовата помощ на КФ може да бъде спряна с решение на Съвета на ЕС (взето с квалифицирано мнозинство), ако дадена държава покаже прекомерен публичен дефицит, ако не е преодоляла това положение или ако предприетите действия се окажат неадекватни.

2. Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)

ЕФРР има за цел да засили икономическото и социално сближаване в ЕС посредством коригиране на основните регионални диспропорции. ЕФРР концентрира своята помощ по тематични приоритети. Видът и обхватът на действията с право на финансиране в рамките на всеки приоритет отразяват различното естество на трите цели на регионалната политика (сближаване, регионална конкурентноспособност и заетост и европейско териториално сътрудничество).

Накратко, ЕФРР финансира:

- Преки помощи за инвестиции в предприятията с цел създаването на трайна заетост;
- Инфраструктурни проекти, свързани по-специално с научните изследвания и иновацията, телекомуникациите, околната среда, енергетиката и транспорта;
- Финансови инструменти за насърчаване на регионалното и местното развитие (фонд капитал-риск, фонд за местно развитие и др.);

- Мерки за техническа помощ.

В регионите по цел “сближаване” ЕФРР насочва своята помощ към модернизацията на икономическите структури и към създаването и опазването на трайна заетост. Действията, предприети в рамките на ЕФРР, обхващат следните области, като точното съчетаване на прилаганите мерки се съобразява с особеностите на всяка държава-членка:

- Научни изследвания и технологично развитие, иновации и предприемачески дух;¹²
- Информационно общество;¹³
- Околна среда;¹⁴
- Превенция на риска;¹⁵
- Туризм;¹⁶
- Култура;¹⁷
- Транспорт;¹⁸

¹² Към действията, предприети по този приоритет, се включват: инфраструктурни проекти; помощ за изследвания и технологично развитие, по-специално в малките и средни предприятия; трансфер на технологии; подобряване на връзките между малките и средни предприятия, от една страна, и висшето образование, научно-изследователските заведения и центровете за изследвания и технологии, от друга страна; разработване на мрежи от предприятия; публично-частни партньорства и клъстери от предприятия; помощ за осигуряване на търговски и технологични услуги за групи от малки и средни предприятия и поощряване на предприемаческия дух и финансиране на иновативните дейности за малките и средни предприятия чрез инструментите на финансовия инженеринг и пр.

¹³ Към действията, предприети по този приоритет, се включват: установяване на инфраструктура за електронни комуникации, местни менюта, услуги и приложения, подобряване на стабилния достъп до публичните услуги онлайн и тяхното развитие, както и помощ за услуги за малки и средни предприятия за внедряване и ефективно използване на информационните и комуникационните технологии или експлоатирането на новаторски идеи и пр.

¹⁴ Към действията, предприети по този приоритет, се включват: инвестиции, свързани с водоснабдяването, както и с управлението на отпадъците и водите; пречистване на отпадъчни води и качеството на въздуха; превенция и контрол на опустиняването; комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването; помощи за смекчаване на последствията от измененията на климата; рехабилитация на физическата среда, включително на замърсени площадки и терени; поощряване на биоразнообразието и опазването на природата, включително инвестиции в защитените местности Natura 2000; помощ за малки и средни предприятия с цел поощряване на схеми за устойчиво производство с внедряването на рентабилни системи за управление на околната среда и чрез въвеждане и използване на технологии за предотвратяване на замърсяването и пр.

¹⁵ Към действията, предприети по този приоритет, се включва изготвяне и прилагане на планове, целящи превенцията и управлението на природния и технологичен риск.

¹⁶ Към действията, предприети по този приоритет, се включват: популяризиране на природните ресурси като потенциал за устойчиво развитие на туризма; опазване и популяризиране на природното наследство в подкрепа на социално-икономическото развитие; помощ за усъвършенстване на предлаганото туристическо обслужване чрез нови услуги с по-голяма добавена стойност и помощ за улесняване на преминаването към нови, по-устойчиви модели на туризъм и пр.

¹⁷ Културните инвестиции включват: опазване, популяризиране и защита на културното наследство; разработване на културната инфраструктура в подкрепа на социално-икономическото развитие, устойчив туризъм и по-изявена привлекателност на региона; помощи за подобряване на предлаганите културни услуги чрез въвеждането на нови услуги с по-голяма добавена стойност и пр.

- Енергетика;¹⁹
- Образование;²⁰
- Здравеопазване;²¹

В контекста на целта “регионална конкурентноспособност и заетост” ЕФРР насочва своята помощ към поощряване на заетостта, основно по посока на следните три приоритета:

- Иновация и икономика на знанието. Мерките по този приоритет по-специално се свеждат до създаване и укрепване на ефективна регионална икономика, основана на предприемачеството, технологичното развитие и системните взаимоотношения между частния и държавния сектор, университетите и технологичните центрове;
- Околна среда и превенция на риска. Мерките по този приоритет се свеждат до реабилитация на замърсени терени, поощряване на енергийната ефективност, насърчаване на градския обществен транспорт и изготвяне на планове за предотвратяване и управление на природните и технологични рискове;
- Достъп до транспортните услуги и телекомуникациите от общ икономически интерес.

Що се отнася до целта “европейско териториално сътрудничество”, ЕФРР съсредоточава своята помощ в три насоки:

- Развитие на трансгранични икономически и екологични дейности чрез съвместни стратегии за устойчиво териториално развитие;
- Установяване и развитие на транснационалното сътрудничество, чрез финансиране на мрежи и действия, благоприятни за интегрираното териториално развитие;
- Засилване на ефективността на регионалната политика чрез насърчаване на междурегионалното сътрудничество, обмяната на опит по отношение на разпространението на най-добрите практики и действия, свързани с проучването, наблюдението и анализа на тенденциите на развитие в ЕС.

3. Европейски социален фонд (ЕСФ)

¹⁸ Инвестициите в транспорта обхващат: усъвършенстване на трансевропейските мрежи и връзки с трансевропейската транспортна мрежа; интегрирани стратегии за поощряването на собствения транспорт, допринасящи за подобряване на достъпа до услуги на пътници и стоки, както и повишаване на тяхното качество, интегрирани стратегии за осъществяване на по-балансирано модулно разпределение, поощряване на интермодалния характер и ограничаване на въздействието върху околната среда и пр.

¹⁹ Инвестициите, свързани с енергетиката, обхващат подобрения на трансевропейските мрежи, допринасящи за сигурността на доставките, за включването на екологични съображения, за подобряването на енергийната ефективност и развитието на възобновяеми енергийни източници и пр.

²⁰ Инвестициите в сферата на образованието следва да са по-специално насочени към професионалното обучение и квалификация.

²¹ Инвестициите в здравната и социална инфраструктура следва да допринасят за регионалното и местното развитие и за по-висок жизнен стандарт.

ЕСФ дава своя принос за приоритетите на ЕС, свързани със засилването на икономическото и социалното сближаване чрез подобряване на трудовата заетост и възможностите за работа. За целта той подкрепя политиките на страните-членки, насочени към постигане на пълна заетост, подобряване на качеството и производителността на труда, насърчаване на социалната интеграция и намаляване на различията в нивата на заетост в национален, регионален и местен мащаб.

ЕСФ се задейства в рамката на целите “сближаване” и “регионална конкурентноспособност и заетост”.

ЕСФ оказва помощ на действията на държавите в следните приоритетни области:

- Повишаване на адаптивността на работниците/служителите, предприятията и предприемачите чрез поощряване на по-големи инвестиции в човешки ресурси, разработване на нови системи за обучение и професионална квалификация, създаване и разпространение на иновативни и по-продуктивни форми на организация на труда;
- Подобряване на достъпа до работни места и устойчиво интегриране на пазара на труда на търсещите работа и пасивните лица (с акцент върху жените и мигриращите работници), превенция на безработицата, удължаване на активната възраст и засилване на участието на пазара на труда;
- Засилване на социалната интеграция на лицата в неравностойно положение;
- Разрастване на човешкия капитал чрез създаване и провеждане на реформи в образователните системи с цел по-висок ръст на заетостта, по-добро адаптиране на началното и професионалното образование към нуждите на пазара на труда и постоянна актуализация на възможностите за обучение на персонала;
- Поощряване на партньорствата, пактовете и инициативите чрез създаването на мрежа между заинтересованите страни, като например социалните партньори и неправителствените организации на национално, регионално, местно и транснационално равнище.
- Засилване на институционалния капацитет и ефективността на администрацията и публичните услуги на национално, регионално и местно равнище в областта на икономиката, заетостта, образованието, социалната сфера, околната среда, правните аспекти.²²

4. Средства от структурните фондове, предвидени за България

²² Мерки по този последен приоритет могат да бъдат предприемани само в рамките на цел “сближаване”.

Средствата, предвидени за България за програмния период 2007-2013 год., са посочени в таблицата:

Средства за България от структурните инструменти 2007-2013

Цел/Фонд	Бюджет (€)	Дял
Сближаване - общо	4.391 млрд.	65.7%
В т. ч. ЕФРР	3.205 млрд.	72.9%
ЕСФ	1.186 млрд.	27.1%
Кохезионен фонд	2.283 млрд.	34.3%
Общо	6.674 млрд.	97.4%
Европейско териториално сътрудничество		
ЕФРР	179 млн.	2.6%
ОБЩО	6.853 млрд.	100.0%

Източник: Министерство на финансите

V. ЕТАПИ НА РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Както вече беше изложено, бюджетът на структурните фондове и правилата за тяхното използване се определят на общностно ниво от Съвета и Европейския парламент въз основа на предложение на Европейската комисия. Преди края на всеки програмен период Европейската Комисия предлага *“Стратегически насоки на Общността в областта на сближаването”*, определени в тясно сътрудничество с държавите-членки. Европейското законодателство и Стратегическите насоки определят как ще се разходват средствата по Структурните фондове за всеки един програмен период.²³ Това е широката рамка, определяща обхвата и съдържанието на всички документи, които страните-членки разработват, следвайки общия европейски и конкретния национален контекст и които съответно договарят с Европейската комисия. Ключовите и задължителни документи, в които всяка държава в ЕС описва своите национални цели, приоритети и дейности, които да бъдат съфинансирани от Структурните фондове, са **Национален план за развитие** и **Национална стратегическа референтна рамка**. Последната определя и конкретните многогодишни програми (т.нар. оперативни програми), при чието изпълнение се финансират отделни проекти на конкретни кандидати (бенефициенти).

1. Национална стратегическа референтна рамка

Националната Стратегическа Референтна Рамка (НСРР) е водещият документ, на базата на който България договаря усвояването на средствата от европейските фондове за периода 2007–2013 год. НСРР определя основните цели на политиката на България и съответно приоритетите, по които страната ще получи европейско съфинансиране в ключови за нейното развитие сектори.

²³ Настоящият период започна през 2007 и ще продължи до 2013 год.

Националната стратегическа референтна рамка се базира на Националния план за развитие за периода 2007–2013 год. и социално-икономически анализ на съществуващите различия в стандарта на живот, икономиката и развитието на България и тези на останалите страни-членки от ЕС.

НСРР е разделена на следните основни части:

- Анализ на несъответствията в развитието, слабостите и потенциала;
- Стратегия за дейностите и националните приоритети;
- Списък на Оперативните програми;
- Описание на механизма за координация и механизми за координация и взаимно допълване на всички финансови инструменти на Европейския съюз.

Основната цел на българската НСРР е към 2015 год. България да стане конкурентноспособна страна-членка на Европейската общност с високо качество на живот, доходи и социална чувствителност на обществото.

За постигането на тази дългосрочна цел България ще работи в две основни насоки:

- Повишаване на конкурентноспособността на икономиката с оглед постигането на висок и устойчив растеж, и
- Развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална интеграция.

Накратко, НСРР предлага един интегриран подход за растеж и заетост, като очертава ключовите насоки на развитие и сфери на дейност, които с финансовата подкрепа на Европейските структурни фондове следва да дадат значителен принос за сближаване на българската икономика и стандарти с тези в останалите европейски страни, като по този начин подобряват образа на България и нейните райони като привлекателно място за инвестиции, работа и лична реализация.

За реализация на двете стратегически цели през периода 2007-2013г. България фокусира върху четири стратегически приоритета, от които три тематични и един териториален, а именно:

- **Приоритет 1: Подобряване на физическата инфраструктура.** Подкрепя се широк набор от инфраструктурни проекти в транспортния сектор, информационните и комуникационни технологии и околната среда. Поради ограничения размер на структурните фондове проектите се предвижда да бъдат приоритизирани по степен на важност и готовност;
- **Приоритет 2: Повишаване качеството на човешкия капитал с акцент върху заетостта.** Подкрепят се инвестициите в човешки капитал, като се поощряват проекти, целящи подобряване

системата на образованието, здравеопазването и професионалната квалификация.

- **Приоритет 3: Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление.** Приоритетът фокусира върху инвестиции с дългосрочен ефект върху конкурентноспособността на предприятията.
- **Приоритет 4: Подкрепа на балансирано териториално развитие.** Подкрепят се регионите в България за мобилизиране на местния потенциал за растеж и заетост.

2. Оперативни програми

На база на Националната стратегическа референтна рамка, която задава общите стратегии и насоки, са разработени седем оперативни програми (ОП) за отделните ключови сектори, където по-подробно са описани всички приоритети и дейности, по които ще се кандидатства за финансиране с конкретни проекти. Разработването на всички оперативни програми е базирано на широк консултативен процес с всички заинтересовани страни, извършва се в диалог с Европейската комисия, която одобрява и окончателното съдържание на тези стратегически документи.

Периодът, в който ще се реализират настоящите оперативни програми, обхваща 2007-2013 год. Всяка ОП има свой управляващ орган, който ръководи процеса на нейното изпълнение, и междинни звена, които са съответно негови преки изпълнители. Отделно се сформира комитет за наблюдение към всяка оперативна програма, представляващ консултативен орган с широко представителство на всички заинтересувани страни, който следи за реализацията на програмата.

Оперативните програми, които ще се прилагат в България през периода 2007-2013, са следните седем:

- Регионално развитие;
- Развитие на конкурентноспособността на българската икономика;
- Развитие на човешките ресурси;
- Транспорт;
- Околна среда;
- Административен капацитет;
- Техническа помощ.

Очакваното финансово разпределение на средствата от структурните фондове по отделните оперативни програми са посочени в таблицата:

Оперативна програма	Финансово разпределение (млн. евро)	% разпределение
ОП "Регионално развитие"	1 361 (ЕФРР)	31%
ОП "Конкурентоспособност"	988 (ЕФРР)	22.5%
ОП "Развитие на човешките ресурси"	1 032 (ЕСФ)	23.5%
ОП "Административен капацитет"	153 (ЕСФ)	3.5%
ОП "Транспорт"	1624 (ЕФРР + КФ)	8%(СФ) 55%(КФ)
ОП "Околна среда"	1466 (ЕФРР + КФ)	10%(СФ) 45%(КФ)
ОП "Техническа помощ"	48 (ЕФРР)	1.5%

Източник: Министерство на финансите

3. Механизъм на управление и координация на структурните инструменти в България

Органът, отговарящ за получаването на средствата от ЕС, е Дирекция "Национален фонд" към Министерство на финансите.²⁴ Дирекцията също така изпълнява ролята на сертифициращ орган и отговаря за изготвянето и представянето пред Европейската комисия на заверени отчети за разходите и молби за предоставяне на средства.

Структурите, отговарящи за управлението на структурните инструменти в България, включват Централно координационно звено, управляващи органи и междинни звена.

Функциите на **Централно координационно звено** се изпълняват от Дирекция "Управление на средствата от ЕС" към Министерство на финансите.²⁵

Управляващи органи (УО) се създават отделно за всяка оперативна програма.²⁶ Определените управляващи органи по седемте оперативни програми са следните:

²⁴ Решение на Министерския съвет №988/27.12.2005 г.

²⁵ Дирекцията отговаря за оперативната координация между националните стратегически документи и за координацията между оперативните програми и помощта от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), Европейския фонд за рибарство (ЕФР), Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и други финансови инструменти на ЕС. Тя координира и наблюдава приложението на НСРР и договаря разпределението на средствата с управляващите органи.

²⁶ Основните компетенции на управляващите органи са предвидени в европейския рамков регламент (1083/2006). Съгласно чл. 60 от него "управляващият орган отговаря за управлението и изпълнението на оперативната програма в съответствие с принципа за стабилно финансово управление и по-специално:

- гарантира, че операциите, избрани за финансиране, са в съответствие с критериите, приложими за оперативната програма и приложимите правила на Общността и национални правила;
- проверява, че съфинансираните продукти и услуги са доставени и че декларираните от бенефициентите разходи за операциите са действително извършени и са в съответствие с националните правила;

- УО на ОП „Регионално развитие” – Министерство на регионалното развитие и благоустройството;
- УО на ОП „Развитие на конкурентноспособността на българската икономика” – Министерство на икономиката и енергетиката;
- УО на ОП „Развитие на човешките ресурси” – Министерство на труда и социалната политика;
- УО на ОП „Околна среда” – Министерство на околната среда и водите;
- УО на ОП „Транспорт” – Министерство на транспорта;
- УО на ОП „Административен капацитет” – Министерство на държавната администрация и административната реформа;
- УО на ОП „Техническа помощ” – Министерство на финансите.

Управляващите органи могат да прехвърлят своята финансова и счетоводна работа на междинно звено, но те остават да носят крайната отговорност.

Отделно от управляващите органи са създадени органи за одит и наблюдение, които включват:

- **Одитиращ орган за структурните инструменти:** Дирекция “Одит на средствата от Европейския съюз” към Министерство на финансите;²⁷
- **Комитет за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка;**²⁸

- гарантира, че съществува система за записване и съхраняване в компютризирана форма на счетоводните записи за всеки проект по оперативната програма и че са правилни данните за изпълнението, необходими за финансовото управление, мониторинг, проверки, одити и оценка;

- гарантира, че бенефициентите и другите звена, включени в осъществяването на проектите, поддържат или отделна счетоводна система, или адекватна счетоводна аналитична сметка за всички сделки, отнасящи се до проекта, без да се засягат националните счетоводни правила;

- гарантира, че оценките на оперативните програми, посочени в чл. 48, параграф 3, се извършват в съответствие с чл. 47 от Общия регламент;

- гарантира изискваните оценки за оперативните програми;

- гарантира, че сертифициращият орган получава цялата необходима информация относно процедурите и проверките, извършени във връзка с разходи за целите на сертифицирането;

- изготвя и предава на Комисията годишните и окончателни доклади относно изпълнението;

- осигурява спазването на изискванията за информираност и публичност;

- осигурява на Комисията информация, която да ѝ позволи оценяването на големи проекти.”

На национално ниво уредбата на управляващите органи се съдържа в Решение на Министерския съвет №965/16.12.2005 г.

²⁷ Одитиращият орган извършва два вида одит: одит на системите и одит на дейностите. От 2008 г. Одитиращият орган ще започне да публикува годишни контролни отчети и одиторски мнения относно законосъобразността и редовността на проверяваните трансакции (Постановление на Министерски съвет №300/29.12.2005 г.).

²⁸ Председател на комитета е министърът на финансите, а членове - заместник-министрите на всички министерства и ведомства, които отговарят за оперативни програми по Структурните и Кохезионния фонд, както и Програмата за развитие на селските райони и оперативната програма за рибарство и аквакултури. Комитетът оценява напредъка към постигането на целите на НСРР, обсъжда резултатите от изпълнението на оперативните програми въз основа на доклади и оценки; обсъжда и приема годишни доклади за изпълнение; предлага мерки за

- **Комитети за наблюдение на оперативните програми:** за всяка оперативна програма се създава отделен комитет за наблюдение.²⁹

Източник: Национална стратегическа референтна рамка на България 2007-2013

подобряване на изпълнението на дейностите, финансирани от фондовете; приема докладите за НСРР, които се изискват според рамковия регламент на ЕО.

²⁹ Комитетите за наблюдение играят ролята на най-висш орган за вземане на решения по програмата. Те отговарят за обсъждането и одобряването на критериите за избор на проекти за финансиране; на напредъка и резултатите от оперативните програми; приемането на годишните отчети и окончателните доклади; изготвянето на предложения към Управляващите органи за евентуални промени в оперативните програми, които биха спомогнали за осъществяването на целите на фондовете, или за подобряване на управлението на програмите, включително финансовото управление.

ЧАСТ ВТОРА: ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ. ПРАКТИЧЕСКИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОБЩИНИТЕ КАТО БЕНЕФИЦИЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНИТЕ ПРОГРАМИ

Съгласно европейското законодателство оперативната програма е одобрен от Европейската комисия документ, определящ стратегията за развитие на държавата-членка чрез използването на набор от приоритети, финансирани от един фонд. Оперативните програми се разработват и изпълняват на национално ниво от съответната държава-членка и в съответствие с принципи и правила, въведени от ЕС сред които:

- Изработване на ограничен брой програми с цел максимална концентрация на ресурсите за решаване на най-важните проблеми;
- Опростяване на правилата на изпълнение - финансиране на една програма само от един фонд.
- Съгласуваност, допълняемост и координация между отделните оперативни програми.

Оперативната програма е разделена на приоритетни оси и операции. Приоритетната ос е съставена от група от операции, които са свързани и имат специфични измерими цели. Операцията е проект или група от проекти, които са избрани от съответния управляващ орган на ОП, изпълнявана от един или повече бенефициенти и позволяваща постигането на целите на приоритетната цел.

Оперативните програми адресират основните проблеми в социално-икономическата система и по своята същност представляват правителствената политика за тяхното разрешаване в рамките на приоритета на програмата.

Всяка приоритетна ос на отделните оперативни програми определя кръга от потенциални бенефициенти, които могат да представят проекти, попадащи в обхвата ѝ. Оперативните програми, по които общините са бенефициент, са следните:

- ОП "Регионално развитие";
- ОП "Развитие на конкурентноспособността на българската икономика";
- ОП "Околна среда";
- ОП "Административен капацитет";
- ОП "Човешки ресурси".

Настоящото изложение ще проследи основните характеристики на всяка една от седемте оперативни програми, като акцент ще бъде поставен върху приоритетните оси и конкретните операции, по които общините попадат в кръга на бенефициентите.

I. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ”

ОП “Регионално развитие” ще бъде финансирана от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и националния бюджет. Целта ѝ е да предостави стратегическа подкрепа за българската икономика и да спомогне за преодоляването на основни проблеми и бариери, за да може България успешно да се справи с конкуренцията и изискванията на общия европейски пазар. Две основни специфични цели са залегнали в основата на ОП “Регионално развитие”:

- Насърчаване на иновациите и повишаване на ефективността на предприятията;
- Подобряване на бизнес средата.

ОП “Регионално развитие” е изградена на няколко приоритетни оси и операции. Обобщено, структурата е следната:

Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие

Операция 1.1. Социална инфраструктура

Операция 1.2. Жилищна политика

Операция 1.3. Организация на икономическите дейности

Операция 1.4. Подобряване на физическата среда и превенция на риска

Операция 1.5. Системи за устойчив градски транспорт

Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност

Операция 2.1. Регионална и местна пътна инфраструктура

Операция 2.2. Информационна и комуникационна мрежа

Операция 2.3. Достъп до устойчиви и ефективни енергийни ресурси

Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма

Операция 3.1. Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура

Операция 3.2. Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите

Операция 3.3. Национален туристически маркетинг

Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество

Операция 4.1. Дребномащабни местни инвестиции

Операция 4.2. Междурегионално сътрудничество

Приоритетна ос 5: Техническа помощ

Операция 5.1. Управление, мониторинг, оценка и контрол

Операция 5.2. Комуникация, информация и публичност

Операция 5.3. Изграждане на капацитет на бенефициентите на Оперативна програма “Регионално развитие”

1. Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие

Възможностите за инвестиции по тази приоритетна ос са отворени за осемдесет и шест общини, попадащи в териториалния обхват на агломерационните ареали /Община Пловдив попада в това число/. Общините могат да кандидатстват индивидуално по всички операции по приоритетната ос. В случаите, когато една община, част от агломерационен ареал, няма достатъчно възможности, за да кандидатства индивидуално, може да кандидатства съвместно с други общини в рамките на агломерационния ареал.

Конкретен проект по тази приоритетна ос ще бъде избираем, ако отговаря поне на един от следните критерии:

- Допринася за устойчивото и интегрирано развитие в агломерационните ареали;
- Подобрява качеството на живот и жизнената и работна среда;
- Създава предпоставки за разполагане на фирми в региона;
- Повишава привлекателността на региона;
- Отчита потребностите на групите в неравностойно положение, вкл. ромите;
- Съобразен е със съответните секторни стратегически документи на национално, регионално и местно ниво.

Индикативното разпределение на финансовите ресурси по тази ос за градските агломерационни ареали е следното: 100 млн. евро за Столична община; 300 млн. евро за общините на 6-те най-големи града (Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Плевен, Стара Загора); 100 млн. евро за 29-те общини, попадащи в обхвата на агломерационните ареали на София и 6-те най-големи града; 339 млн. евро за 50-те общини, попадащи в обхвата на агломерационните ареали на средноголемите градове и градовете с население над 20 000 жители.

Приоритетна ос 1 предвижда пет операции за подкрепа, насочени към конкретни специфични цели, свързани с градското развитие.

1.1. Операция 1.1: Социална инфраструктура

Специфичната цел на операция "Социална инфраструктура" се свежда до осигуряване на подходяща и рентабилна образователна, здравна, социална и културна инфраструктура, съвместима с бъдещите изисквания на населението в градските центрове и техните прилежащи територии.

Примерни дейности за подкрепа по тази операция са:

- Реконструкция, ремонт и оборудване на образователни институции – детски ясли и градини, основни и средни училища и университети (напр. учебни зали, библиотеки, лаборатории, спортни съоръжения, учебни корпуси, интернет връзки);
- Реконструкция, ремонт и оборудване на лечебни и здравни заведения за спешна помощ (включително линейки), първична, специализирана извънболнична и болнична помощ, в

съответствие с одобрените Национална здравна стратегия и Национална здравна карта;

- Реконструкция, ремонт, разширение и оборудване на лечебни рентгенологични заведения, свързани с обществено значими онкологични заболявания;
- Реконструкция, ремонт и оборудване на институции, предоставящи социални услуги, и бюра по труда;
- Развитие на инфраструктурата в сферата на културата чрез реконструкция, ремонт и оборудване на културни центрове, театри, читалища, библиотеки и други обекти, свързани с културния живот;
- Одити за енергопотребление и мерки за енергийна ефективност за всички проекти, свързани с публичните институции, споменати по-горе (напр. топлоизолация, смяна на дограма, локални инсталации, връзки към системите за топлофикация, газоснабдителни тръбопроводи или алтернативни възобновяеми енергийни източници);
- Подобряване достъпа на хора с увреждания до обществени сгради и публични институции.
- Изготвяне на общински планове и програми, както и на градоустройствени планове с цел осигуряване реализацията на социалната инфраструктура в градовете.

Общините са бенефициенти в горепосочените области по проекти, свързани с общинска собственост.

1.2. Операция 1.2: Жилищна политика

Специфичната цел на тази операция де изразява в осигуряване на по-добри условия на живот за гражданите и принос към социалната интеграция чрез повишаване на жизнения стандарт и общо подобряване на качеството на живот на градските общности в неравностойно и уязвимо положение. Операцията ще се изпълнява при комбиниране с допълнителни инвестиционни фондове, чрез финансово-инженерния инструмент JESSICA.³⁰

Дейностите по тази операция са избираеми съгласно специфични критерии, посочени в чл. 47 от Регламент на Комисията 1828/2006³¹, и обхващат:

³⁰ JESSICA е инициатива на Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и Банката за развитие към Съвета на Европа, чиято цел е да насърчава устойчивото инвестиране, развитие и заетост в градските общности на Европа. Повече информация за тази инициатива може да бъде намерена на следния интернет адрес: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jessica_en.htm.

³¹ Член 47 "Помощи в областта на жилищния фонд" от Регламент № 1828/2006 на Комисията относно реда и начина на изпълнение на Регламент (ЕО) №1083/2006 на Съвета за определянето на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и на Регламент 1080/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно Европейския фонд за регионално развитие гласи:

"1. Регионите, за които се допуска да се ползват от операции свързани с жилищно строителство, посочени в член 7, параграф 2, точка а) на Регламент (ЕО) 1080/2006 следва да

- Обновяване и промяна предназначението на съществуващи сгради, собственост на публични власти или сдружения с нестопанска цел, с оглед предоставяне на съвременни социални жилища;
- Обновяване на многофамилни жилищни сгради.

Интервенциите в многофамилни жилищни сгради ще бъдат подкрепяни само след съответни промени в националната нормативна уредба, насърчаващи собствениците да създават сдружения като средство за решаване на някои от съществуващите проблеми с жилищния фонд в страната.

Разходи за изграждане на нови жилищни сгради не са избираеми.

Примерни дейности за подкрепа по тази операция са:

- Обновяване на едропанелни жилищни сгради в съществуващите жилищни комплекси;
- Обновяване на общите части на многофамилни жилищни сгради, както следва: ремонт на следните основни елементи от конструкцията на сградата (покрив, фасада, дограма по фасадата, стълбищна клетка, външни и вътрешни коридори, входни врати и площадки, асансьори), технически инсталации (водоснабдяване,

отговарят минимум на три от следните критерии, два от които са измежду изброените в точки от а) до h):

- a) с висока степен на бедност и изолация;
- b) с високо равнище на продължителната безработица;
- c) с рисков демографско развитие;
- d) с ниско образователно равнище, отчетлива липса на квалификация и висок процент на непосещаемост на училище;
- e) с високо равнище на криминални прояви и престъпност;
- f) с особено увредена околна среда;
- g) със слаба степен на икономическа активност;
- h) с голям брой имигранти, етнически групи и малцинства или бежанци;
- i) със сравнително ниска стойност на жилищата;
- j) с ниско равнище на енергийните характеристики на сградите.

Данните, свързани с изброените в параграф 1 критерии, се събират на национално равнище от всяка от заинтересованите държави-членки.

Референтните стойности за всеки от критериите са съвместно определени от Комисията и от всяка държава-членка.

2. Единствено допустими по силата на член 7, параграф 2, точка c) от Регламент (ЕО) №1080/2006 са следните интервенции:

- a) реновиране на общите части на многофамилните жилищни сгради, а именно:
 - i) подновяване на основната конструкция на сградата, т.е. покрива, фасадата, прозорците и вратите на фасадата, стълбището, вътрешните и външни коридорни площадки, входа и външните му структури, асансьора;
 - ii) техническите инсталации на сградата;
 - iii) мерките за енергийна ефективност
- b) предоставяне за ползване на съвременни качествени социални домове чрез реновиране и преустройство на съществуващи сгради, собственост на публични органи или на експлоатиращи ги организации с нестопанска цел.

Текстът на Регламента може да бъде намерен на английски език на следния интернет адрес: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_371/l_37120061227en00010163.pdf.

канализация, електричество, топлофикация, телекомуникации) на сградата;

- Осигуряване на съвременни социални жилища за настаняване на уязвими, малцинствени и социално слаби групи от населението, бездомни деца, стари хора и други групи в неравностойно положение, чрез обновяване и промяна предназначението на съществуващи сгради, собственост на публичните власти и организации с нестопанска цел;
- Одити за енергопотребление и мерки за енергийна ефективност за всички проекти в жилищни сгради, споменати по-горе (напр. топлоизолация, смяна на дограма, изграждане на локални връзки към системите за топлофикация, газоснабдяване или възобновяеми енергийни източници);
- Подобряване и реконструкция на елементите от прилежащата инфраструктурната мрежа на жилищни сгради (с приоритет към техническата инфраструктура в кварталите - електроснабдяване, публично осветление);
- Изготвяне на общински планове и програми, както и градоустройствени и кадастрални планове за целите на осигуряването на жилища.

Бенефициенти по тази операция са публичните власти и сдруженията с нестопанска цел (като напр. сдружения с нестопанска цел за изграждане на социални жилища) и сдруженията на собствениците на жилища в многофамилни сгради.

1.3. Операция 1.3: Организация на икономическите дейности

Тази операция ще подкрепя политики за привличане на инвестиции за създаване и развитие на индустриални зони и бизнес паркове. Отчита се, че бизнес зоните са важен инструмент за икономическо развитие, най-вече за насърчаване на инвестициите, създаване на работни места, подобряване на нивото на технологичното оборудване, както и намаляване на различията в икономическото развитие.

Индустриалните и бизнес зони се определят като особена част от крайградските територии, където могат да се реализират инвестиционни проекти на местни и чуждестранни инвеститори. Бизнес терените са основно общинска или държавна собственост. Развитието на индустриалните зони ще позволи привличането на инвестиционни проекти, както и на инвестиции в производството и услуги с по-висока добавена стойност.

Тази операция ще подкрепя политиката за привличане на инвестиции за създаване и развитие на индустриални зони и бизнес терени в съответствие със "Стратегията за насърчаване на инвестициите в Република България 2005-2013".³² Операцията засяга пряко две от основните цели на Стратегията – 6.2.

³² Пълният текст на Стратегията за насърчаване на инвестициите може да се види на следния интернет адрес: http://www.mee.government.bg/ind/doc_invest/Investment-strategy-JUNE-2005.pdf.

“Развитие на техническата инфраструктура” и 6.4. “Регионална политика за насърчаване на инвестициите”. Инвестициите по тази операция ще бъдат насочвани след изготвяне на анализите, заключенията и препоръките по финансирания по програма ФАР проект BG 2005/017-586.04.01 “Развитие на индустриални зони”, т.е. след 2009 год.³³

Примерни дейности за подкрепа по тази операция са:

- Подобряване и реконструкция на съществуващи или развитие на нова техническа инфраструктура, свързана с бизнес зоните и терените (напр. информационно-комуникационни връзки, строителство, реконструкция, рехабилитация на улици или малки участъци от местни пътища, осигуряващи достъп до и в индустриалните и бизнес зони, електроснабдяване, публично осветление, връзки към газоснабдителна, водоснабдителна и канализационна мрежа, поставяне на указателни знаци и табели до или в рамките на бизнес зоните и терените и др.);
- Възобновяване, рехабилитация, реконструкция и ремонт на съществуващи индустриални зони, които не са засегнати от екологични замърсявания;

Бенефициенти по тази операция са общини (включително в партньорство с частни инвеститори), сдружения на общини, неправителствени организации с участието на общински власти.

1.4. Операция 1.4: Подобряване на физическата среда и превенция на риска

Тази операция е насочена към създаването на една безопасна и устойчива градска среда, притежаваща високо екологично и естетическо качество. Инвестиционните проекти, които ще бъдат подкрепяни, трябва да бъдат към физическото обновяване на определени градски райони и към насищането им с инфраструктура. Дейностите ще включват възстановяване на градската среда в жилищните райони, където съществува проблем със социалната изолация на големи групи от населението, и подобряване на комуналната инфраструктура на селищата, кварталите и районите, обитавани от уязвими социални групи. Дългосрочната цел на тези проекти ще бъде разрешаването на съществуващите проблеми с тези групи от населението. Също така се цели коригиране на недостига на зелени площи и на места за отдих и повишаване на привлекателността на градските територии. За тази цел се предвижда отстраняване на настилки и засаждане на растителност, подобряване на съществуващите или съответно създаване на нови зелени площи, използване на празни и пустеещи земи по природосъобразен начин,

³³ Покана за набиране на предложения за идентификация на индустриалните зони и бъдещи инфраструктурни дейности по тях е публикувана на страницата на МРРБ в раздел обяви: <http://www.mrrb.government.bg/page.php?P=3&SP=613>. На този адрес се съдържат също и насоки за кандидатите, формуляри за кандидатстване, както и отговори на често задавани въпроси. Крайният срок за приемане на предложенията по този проект е изтекъл на 18 юли 2007 г.

както и изграждане на пешеходни и велосипедни алеи, свързващи централните и другите важни части на градските зони.

Примерни дейности за подкрепа по тази операция са:

- Инвестиции за създаване, възстановяване, преустройство, почистване, подобряване на зони за обществен отдых, зелени площи и паркове, площади, изкуствени и естествени езера, поточета;
- Рехабилитация и изграждане на детски площадки за активен спорт, отмора и забавление през свободното време;
- Озеленяване и обновяване на градини в градските територии;
- Инвестиции в подобряването на градските архитектурни елементи (фонтани, пейки, беседки, статуи);
- Изграждане и реконструкция на пешеходни алеи и тротоари, подобряване достъпа за хора с увреждания, изграждане на велосипедни пътеки и алеи, пешеходни зони, алеи и подземи за пешеходци и велосипедисти, вкл. свързани дейности като поставяне на указателни знаци, изграждане на паркинги встрани от главни улици и др.;
- Рехабилитация и реконструкция на градските улични мрежи и въвеждане на енергоефективно улично осветление и други мерки за повишаване на сигурността и предотвратяване на престъпността, като осветление на паркови площи, охранителни системи за наблюдение и мониторинг на обществени места и др.;
- Изграждане на паркинги и други съоръжения за паркиране;
- Подобряване достъпа за хора с увреждания до административни общински сгради;
- Инициативи на жителите, мрежи за партньорство и планове за действие, свързани с градското обновяване;
- Дребномащабни инфраструктурни мерки за предотвратяване на наводнения и свлачища (диги, подпорни стени и други укрепващи съоръжения); борба с бреговата ерозия, изграждане на малки по обем преливници, бентове и др.; възстановяване и изграждане на дребномащабни дренажни съоръжения и инфраструктура;
- Закупуване на машини за поддържане в добро състояние на съоръженията за защита от наводнения, машини за почистване на дигите и речните корита от вредна растителност;
- Изграждане и въвеждане в експлоатация на хидравлични конструкции за ограничаване или елиминиране на наводненията и последиците им;
- Системи за хидрометеорологически мониторинг на градската среда, информационни системи за мониторинг и ранно предупреждение за високи нива на реките;
- Обновяване на съществуващи и изграждане на нови съоръжения и закупуване на оборудване, включително пожарни коли, за ограничаване на пожари, предотвратяване на рискове от пожари и нанасянето на щети на живота и имуществото на хората от пожари;

- Изготвяне на интегрирани планове за възстановяване и развитие на градските райони.

Бенефициенти по тази операция са общини, сдружения на общини, неправителствени организации в партньорство с общини.

1.5. Операция 1.5: Системи за устойчив градски транспорт

Основна цел по тази операция ще бъде създаване на по-ефективен и бърз градски транспорт с по-малко потребление на енергия, изграждане на достъпна вторична инфраструктура на обществените транспортни мрежи и въвеждане на природосъобразни видове градски транспорт.

Примерни дейности за подкрепа по тази операция са:

- Разработване на планове за управление на трафика и въвеждане на автоматизирани системи за управление и контрол на трафика чрез въвеждане и подобряване на системите за управление и информационно обслужване (напр. центрове за управление на трафика, централизирана компютърна система, детекторни станции за превозни средства, дистанционно сменяеми информационни табла, кантари, комуникационни подсистеми);
- Подобряване достъпността на основната инфраструктура до градските автобусни спирки – платформи за хора с увреждания, премахване на пречките за ориентация и информация, светлинно и звуково обявяване на спирките, ясно визуално означаване на линиите, разписания, четими и за хора с намалено зрение, информация за незрящи и др.;
- Обновяване на транспортната инфраструктура – висящата кабелна мрежа, подобряване на спирки, бази за ремонт и поддръжка и оборудване;
- Развитие на инфраструктура и маршрутна мрежа с нови дестинации до по-отдалечени жилищни райони;
- Осигуряване на система за защита за намаляване и екраниране на шума - поставяне на трамвайни линии с антивибрационни елементи и елементи за шумозащита;
- Разработване и подобряване на системи за обществен градски транспорт, използващи автобуси, трамваи, тролеи, които отговарят на европейската нормативна уредба за вредни емисии от двигателите и мерки за използване на възобновяеми/алтернативни енергийни източници в градския транспорт.

Бенефициенти по тази операция са общини (включително в партньорство с публични компании за обществен транспорт).

2. Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност

Целта на приоритетната ос е да подпомогне ремонтването и изграждането на републиканска (държавна и местна) пътна мрежа за осигуряване на по-добра пътна достъпност между различните региони и във вътрешността на градските зони, както и ефективни телекомуникационни и газопреносни системи и услуги за засилване на икономическата привлекателност на основните градове и градските центрове от регионално значение.

1.6. Операция 2.1: Регионална и местна пътна инфраструктура

Специфичната цел на тази операция е насърчаване на достъпността, взаимосвързаността и сближаването вътре в регионите чрез подобряване и ремонт на регионални и местни пътища.

Примерни дейности за подкрепа по тази операция са:

- Възстановяване и реконструкция на второкласни пътища, извън трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T)³⁴, както и третокласни пътища;
- Подобряване на транспортните връзки до определени дестинации и обекти извън населените места – достъп до пристанища, летища, сметища и т.н.
- Подкрепа за общински пътища в градските агломерационни ареали на общините, изброени в Приложение 3.³⁵

Бенефициенти по тази операция са Фонд „Републиканска пътна инфраструктура” и общините (по отношение на общински пътища в градските агломерационни ареали).

1.7. Операция 2.2: Информационни и комуникационни мрежи и услуги

Специфичната цел на тази операция се изразява в осигуряване на достъп до широколентова структура в контекста на прехода към информационно общество. По принцип, подкрепата ще се ограничава до инфраструктура, т.е. инсталации (тъмни оптични трасета, канали, мачти) и оборудване, достъпно за всички оператори и доставчици на услуги. За всички оператори следва да бъде осигурен достъп до инфраструктурата при равни условия.

Примерни дейности за подкрепа по тази операция са:

- Развитие на критична, защитена, сигурна и надеждна обществена инфраструктура, изграждане на широколентови връзки към

³⁴ Информация за трансевропейската транспортна мрежа може да бъде намерена на следната интернет страница: http://ec.europa.eu/ten/transport/index_en.htm.

³⁵ Приложение 3 към ОП „Регионално развитие” съдържа списък от осемдесет и шест общини, сред които попада и Община Пловдив.

градските периферии и по-слабо урбанизираните територии и селски райони;

- Създаване на обществени сървърни паркове за съхранение на обществени информационни системи и данни;
- Въвеждане на мерки и системи за осигуряване на данни и безопасност на комуникациите, съгласно европейските стандарти и изискванията на бизнеса;
- Подкрепа за общинските инфраструктурни проекти в областта на информационните и комуникационни технологии (ИКТ).

Бенефициенти по тази операция са Държавната агенция за информационни технологии и съобщения и общините (за общинските ИКТ инфраструктурни проекти).

1.8. Операция 2.3: Достъп до устойчиви и ефективни енергийни ресурси

Целите на тази операция са свързани с предоставяне на достъп до националната газопразпределителна мрежа и по-широко развитие на използването на възобновяеми енергийни източници. Програмата ще даде приоритет на проекти, които са насочени към преодоляване на съществуващия енергиен дефицит чрез използване на възобновяеми енергийни източници. Всяка община, кандидатстваща за достъп до газоразпределителна мрежа, трябва да докаже, че не разполага с алтернативни енергийни източници.

Бенефициентите по тази операция са изброени в Приложение 11 към Оперативната програма и включват дванадесет общини от отдалечени области, които са без даден лиценз за газоразпределение и не са включени в списъка на териториите, определени за газоразпределение. Община Пловдив не е бенефициент по тази операция.

3. Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма

Приоритетна ос 3 обхваща три групи операции в областта на туризма.

Операция 3.1 “Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура” ще подкрепя интервенции, свързани с туризма, във всички общини с население над 10 000 жители (по данни от 2005 г.). Операцията ще подкрепя също така интервенции, свързани с паметници на културата с национално и световно значение (около 1 500), разположени на територия на цялата страната, съгласно класификация на Националния институт за паметници на културата. Списъкът с избираеми общини по операция 3.1 е представен в Приложение 5 към ОП “Регионално развитие”.

Операция 3.1 обаче няма да подкрепя интервенции в общини със свръхразвити зони за масов туризъм, оказващи сериозен натиск върху физическата и социалната среда (Черноморското крайбрежие, най-големите ски курорти, столицата София и Пловдив).

Операция 3.2 “Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите” ще подкрепя дейности, свързани с развитието на продукти и маркетинг на дестинации от регионален обхват и въздействие на цялата територия на страната. Ще бъдат насърчавани по-големи проекти с регионален (надобщински) обхват. Подкрепата ще бъде насочена предимно към регионални и национални туристически асоциации. Като бенефициенти са определени и общини и сдружения на общини, но се приема, че само в изключителни и добре аргументирани случаи ще бъдат подкрепяни отделни общини или местни туристически асоциации.

Операция 3.3 “Национален туристически маркетинг” е насочена към повишаване на ефективността и влиянието на националните маркетингови усилия и свързаните дейности, маркетинговата информация и прозрачността с цел да се подпомогне диверсификацията на туристическите продукти и пазари и устойчивото развитие на туризма. Конкретен бенефициент по тази операция е Държавната агенция по туризъм.

4. Приоритетна ос 4: Създаване на регионални и местни мрежи, сътрудничество и капацитет

Тази приоритетна ос е насочена изключително към общините, които се намират извън градските агломерационни ареали и изпитват остра потребност от инвестиции за стимулиране на развитието си. Цели се да се даде възможност на по-малките общини да участват в процесите на развитие на страната и да се насърчат регионалните и местни иновации чрез междурегионален обмен.

Операция 4.1 “Дребномащабни местни инвестиции” е насочена изключително към малките общини, които се сблъскват с проблеми, произтичащи от тяхната географска и икономическа изолираност.³⁶

Операция 4.2 “Междурегионално сътрудничество” цели да стимулира регионалните и местни иновации и обмен на най-добри практики чрез междурегионално сътрудничество в рамките на европейската територия. Темите на сътрудничество, които ще бъдат подкрепяни, обхващат:

- Превенция на риска;
- Възстановяване на градските райони;
- Възобновяеми енергийни източници;
- Жилищна политика;
- ИКТ-мрежи и информационно общество ;
- Транспорт и модели за организация на транспорта;
- Развитие на туризма, и по-специално, развитие на по-големите културни и природни атракции;

³⁶ Списъкът на общините, попадащи в географския обхват на интервенциите по операция 4.1 се съдържа в Приложение 4 към Оперативна програма “Регионално развитие”. Логично, Община Пловдив не е включена в този списък.

- Насърчаване и разработване на модели за междуобщинско сътрудничество.

Примерни дейности за подкрепа по операция 4.2 са:

- Събиране на данни; изследвания и анализи на тенденциите в развитието;
- Обмен на ноу-хау и най-добри практики и придружаващият ги анализ на въздействието, свързани с гореспоменатите области на сътрудничество;
- Разработване на портали и виртуални мрежи за обмен на най-добри практики, интернет-базирани средства и електронни бази данни за споделен обмен на най-добрите практики и тенденции в развитието;
- Анализи на най-добри практики и критерии (benchmarking analysis) при предоставянето на услуги;
- Разработване на бъдещи стратегически проекти и планове за действия;
- Обучения, семинари, конференции, пътувания с учебна цел, туининг проекти, съвместни срещи, включващи и социално-икономическите партньори (университети, НПО, бизнес сдружения, синдикати и т.н.);
- Иновационни стратегии и стратегии за превенция на риска;
- Разпространение на информация и кампании за повишаване на информираността на населението;
- Разработване на материали за дистанционно обучение и дискуссионни форуми;
- Въвеждане на иновационни подходи (пилотни проекти);
- Предоставяне на консултации и услуги, свързани с конкретен обмен;
- Разпространение на резултатите.

Бенефициенти по операция 4.2 са области, сдружения на общини, общини, еврорегиони и неправителствени организации в партньорство с общини или областни администрации.

5. Приоритетна ос 5: Техническа помощ

Целта на тази приоритетна ос е да се осигури безпрепятствено изпълнение, наблюдение, оценка, информация и контрол на програмата, осигурявайки по този начин високо ниво на усвояване на фондовете от ЕС. Бенефициент по операциите по тази ос е Министерството на регионалното развитие и благоустройството (и неговите регионални отдели).

6. Финансиране

В таблиците по-долу е представен размерът на финансирането от ЕС и на националното финансиране по всяка приоритетна ос на ОП "Регионално

развитие”, както и годишното разпределение на финансирането от фондовете за целия програмен период (2007-2013 год.).

Приоритетни оси по източник на финансиране (в евро)

	Финансиране от ЕС (a)	Национално финансиране (b) = (c) + (d)	Индикативна разбивка на националното финансиране		Общо финансиране (d) = (a)+(b)	Процент съфинансиране (e) = (a)/(d)	За информация	
			Публично национално финансиране (c)	Частно национално финансиране (d)			Участие на ЕИБ	Друго финансиране
Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие (ЕФРР)	713 207 777	125 860 196	125 860 196	0	839 067 973	85%	0	0
Приоритетна ос 2: Регионална и местна достъпност (ЕФРР)	340 270 886	60 047 803	60 047 803	0	400 318 689	85%	0	0
Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма (ЕФРР)	185 379 580	32 714 043	32 714 043	0	218 093 623	85%	0	0
Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество (ЕФРР)	76 220 679	13 450 708	13 450 708	0	89 671 387	85%	0	0
Приоритетна ос 5: Техническа помощ (ЕФРР)	46 004 623	8 118 464	8 118 463	0	54 123 087	85%	0	0
Общо	1 361 083 545	240 191 214	240 191 214	0	1 601 274 759	85%	0	0

Източник: ОПРР

Годишно разпределение на финансирането от Фондовете (в евро)

	Структурни фондове - ЕФРР (1)	Кохезионен фонд (2)	Всичко (3) = (1)+(2)
2007 г.	98 858 808	0	98 858 808
2008 г.	144 902 458	0	144 902 458
2009 г.	197 301 454	0	197 301 454
2010 г.	207 904 474	0	207 904 474
2011 г.	222 581 831	0	222 581 831
2012 г.	237 341 086	0	237 341 086
2013 г.	252 066 434	0	252 066 434
Общо 2007–2013 г.	1 361 083 545	0	1 361 083 545

II. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ”

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ ще се съфинансира от Европейския социален фонд. Това е програмата с най-много приоритетни оси, което се обуславя от значителното разнообразие на дейностите, които ще се финансират.

Оперативната програма “Развитие на човешките ресурси” обединява различните държавни политики в сферата на пазара на труда, образованието и социалното включване. Програмата задава основните насоки и дейности за подобряване на трудовата заетост и качеството на предлаганите услуги, насърчаване усвояването на нови знания и умения, осигуряване на качествено и достъпно образование за всички, модернизирани на системите за предоставяне на социални услуги и повишаване на инвестициите в човешкия капитал.

Целта на програмата е да гарантира провеждането на една последователна национална политика за развитие на човешките ресурси, да спомогне за по-високи и по-добри нива на трудова заетост, да осигури качествено и адекватно на пазарните нужди образование, по-успешна интеграция на хората със специални нужди и като общ резултат - по-висок жизнен стандарт в България.

По ОП “Развитие на човешките ресурси” са обособени следните основни приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1: Насърчаване създаването на нови работни места и развитие на пазар на труда, насърчаващ включването;
- Приоритетна ос 2: Повишаване на производителността и адаптивността на заетите;
- Приоритетна ос 3: Подобряване на качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието;
- Приоритетна ос 4: Подобряване на достъпа до образование и обучение;
- Приоритетна ос 5: Социално включване и насърчаване на социалната икономика;
- Приоритетна ос 6: Повишаване ефективността на институциите на пазара на труда, социалните и здравни услуги;
- Приоритетна ос 7: Траснационално и междурегионално сътрудничество

За Управляващ орган по ОП “Развитие на човешките ресурси” е определена Дирекция “Европейски фондове, международни програми и проекти” към Министерство на труда и социалната политика.

Основни бенефициенти са: образователни, обучаващи и научни институции, консултантски фирми, работодатели, браншови организации, социално-икономически партньори, неправителствени организации, центрове за информация и професионално обучение, общини, младежки организации,

доставчици на социални и здравни услуги, институции, работещи в сферата на пазара на труда, образованието, социалните и здравни услуги.

Общините са посочени като бенефициенти по отделни операции по приоритетни оси 3, 4 и 5.

Приоритетна ос 3 фокусира върху необходимостта от качествени и модерни образователни услуги, съобразени с търсенето на пазара на труда. Тук са включени широк спектър от мерки като изготвянето на нови учебни планове и програми за усвояване на нови пазарноориентирани знания и умения, подобряване квалификацията на учителите и преподавателите и създаване на възможности за тяхното кариерно развитие, оценка на качеството на предоставяните образователни услуги като цяло, разработване на механизми за училищни практики и подкрепа за научноизследователски проекти и др. Ще се подкрепят дейности в сферата на:

- Подобряване на качеството на услугите в образованието и обучението;³⁷
- Модернизация на системата за образование и обучение;³⁸
- Укрепване на връзките между институциите за образование и обучение, научноизследователския сектор и бизнеса.³⁹

Приоритетна ос 4 цели разрешаването на актуални проблеми като ниската степен на интеграция на групите в неравностойно положение в образователния и обучителен процес, необходимост от превантивни мерки

³⁷ Целта подобряване качеството на образованието и обучението може да се реализира чрез следните индикативни операции:

- Актуализиране на съществуващи и разработване на нови държавни образователни изисквания, учебни планове и програми на всички етапи и степени на образование;
- Въвеждане на модерни информационни и комуникационни технологии и средства, както и осигуряване на електронно образователно съдържание;
- Повишаване на квалификацията на учителите/преподавателите и създаването на условия за тяхното кариерно развитие;
- Продължаване на въвеждането на Европейската система за трансфер на кредити във висшите училища и разработването ѝ за институциите за професионално образование и обучение.

³⁸ Модернизация на системата за образование и обучение ще бъде постигната чрез индикативни операции, насочени към:

- Въвеждане на система за вътрешно и външно оценяване на качеството на образованието и обучението;
- Подобряване на отчетността и отваряне на системата за образование и обучение за включване на общността в процесите на мониторинг, контрол и оценка на предоставените образователните услуги;
- Оптимизиране и реструктуриране на мрежата от образователни институции;
- Стандартизация и валидиране на квалификациите.

³⁹ Укрепване на връзките между институциите за образование и обучение, научноизследователския сектор и бизнеса ще бъде осъществено чрез следните основни индикативни операции:

- Разработване на научноизследователски програми в хоризонтални научни организации и висши училища;
- Разработване на механизми за практическо обучение на ученици и студенти;
- Разработване на програми за стипендии на докторанти, специализанти и млади учени.

срещу ранното отпадане от образователната система, разширяване на извънкласните и извънучилищни форми на обучение и създаване на условия за непрекъснато обучение през целия живот (в това число чрез разширяване на възможностите за дистанционни форми на обучение, обучителни мерки за възрастни и системи за професионално ориентиране и кариерно развитие). Ще се подкрепят дейности в сферата на:

- Достъп до образование и обучение за групи в неравностойно положение;⁴⁰
- Децата и младежта в образованието и обществото;⁴¹
- Развитие на системата за учене през целия живот.⁴²

Приоритетна ос 5 е насочена основно към предоставяне на по-големи и различни възможности за трудова заетост на уязвимите групи в обществото. Тази цел ще бъде постигната чрез подобряване на работоспособността на лицата, спадащи към тези уязвими групи, чрез осигуряване на качествени социални и здравни услуги, стимулиране на социалното предприемачество и други инициативи, насочени към осигуряване на по-високо качество на живот.

Общините могат да бъдат бенефициенти по две от дейностите, предвидени по тази приоритетна ос, а именно:

- Подкрепа на социалната икономика⁴³, и

⁴⁰ Основните индикативни операции, насочени към улесняване и разширяване достъпа до образование и обучение за групи в неравностойно положение, са:

- Осигуряване на необходимите условия и ресурси за реализиране на процеса на интеграция на представители на малцинствени етнически групи;
- Осигуряване на необходимите условия и ресурси за реализиране на процеса на интеграция на лица със специални образователни потребности;
- Образователни услуги и дейности за необхванати и отпаднали ученици.

⁴¹ Създаването на подходящ социално-икономически климат и развитието на нови форми на ангажираност на обучаваните младежи могат да бъдат постигнати чрез дейности за разширяване на извънкласните и извънучилищни форми на обучение и разработване на подходящи схеми за студентско подпомагане и улесняване на достъпа до висше образование.

⁴² Основните индикативни операции за развитие на системата за учене през целия живот ще акцентират върху:

- Създаване на система за професионално ориентиране и кариерно развитие;
- Развитие на професионалното образование и обучение;
- Предоставяне на възможности за ограмотяване на възрастни;
- Развитие на дистанционни форми на обучение.

⁴³ В обхвата на планираните дейности за подкрепа на социалната икономика се включват:

- Оборудване и адаптиране на работни места за хора с увреждания и въвеждане на иновативни подходи за електронно включване с оглед социалното включване на хората от целевите групи;
- Създаване на нови работни места в сектора на социалната икономика и насърчаване на доброволчески и общностни инициативи, генериращи заетост за хора от уязвимите групи;
- Провеждане на мотивационни обучения за хора с увреждания в специализирана работна среда за придобиване на умения за активно поведение и трудова дейност;
- Консултантски услуги за развитие на социално предприемачество;
- Обучения за повишаване на управленските и бизнес умения и внедряване на добри практики в социалните предприятия, кооперациите и специализираните предприятия за хора с увреждания;

- Социални услуги в подкрепа на интеграцията на пазара на труда.⁴⁴

III. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА”

Оперативна програма “Развитие на конкурентноспособността на българската икономика” ще бъде съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие. Нейната цел е да предостави стратегическа подкрепа за българската икономика и да спомогне за преодоляването на основни проблеми и бариери чрез създаване на модерна и конкурентноспособна икономика на знанието. Тази цел ще бъде постигната чрез създаването на благоприятна бизнес среда, насърчаване развитието на икономика на знанието и иновациите, подкрепа на конкурентноспособни предприятия, подобряване на бизнес средата, увеличаване на инвестициите и износа и пр.

За постигането на тези цели в оперативната програма са определени следните приоритети:

- Приоритетна ос 1: Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности;

-
- Създаване на работни места за специалисти в сектора на социалната икономика;
 - Обучение и квалификация на хората, работещи в социалните предприятия и на тези, които имат желание да постъпят в тях;
 - Информирание на обществото относно възможностите и потенциала на социалната икономика, социалния капитал и общностните инициативи за установяване на равни възможности за хората от уязвимите групи и социалното им включване.

⁴⁴ Социалните услуги в подкрепа на интеграцията на пазара на труда могат да обхващат:

- Подкрепа за разкриване на нови и многообразни социални услуги в общността, като се акцентира върху прилагането на различни програми за придобиване на умения и квалификация на хората с увреждания и в неравностойно положение и генериращи заетост в рамките на общността;
- Развиване на форми на социални услуги, които се предоставят в семейна среда на зависими членове от семействата;
- Подкрепа за доразвиването на предоставяните социални услуги във вече съществуващите алтернативни форми;
- Насърчаване на инициативи за развитието на мрежа от алтернативни социални услуги за деца и семейства в риск;
- Финансиране на програми, подобряващи качеството на грижа в специализираните институции за деца и възрастни, като се акцентира на социалната, обучителната и трудотерапевтична работа с настанените в тях за подготвяне извеждането и интегрирането им в общността;
- Информирание на обществото за потребностите на хората с увреждания и тези в неравностойно положение и възможностите на различните социални програми и общностните инициативи за установяване на равни възможности за тях и социалното им включване и реализиране в областта на социалната икономика;
- Информационни кампании, свързани с превенция на детското изоставяне, възможности за приемни семейства, настаняване при близки и роднини, осиновяване и други форми на социални услуги да деца и подкрепа на родителите;
- Въвеждане на иновативни подходи за електронно включване и развитие на електронното общество с оглед на социалното включване на хората от целевите групи.

- Приоритетна ос 2: Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес среда;
- Приоритетна ос 3: Финансови ресурси за развитие на предприятията;
- Приоритетна ос 4: Укрепване на международните пазарни позиции на българската икономика.

Управляващият орган по ОП “Развитие на конкурентноспособността на българската икономика” е Дирекция “Европейски фондове за конкурентноспособност” към Министерство на икономиката и енергетиката.

Потенциалните бенефициенти са: малки и средни предприятия, предприятия от производствения сектор и сектор услуги, стартиращи предприятия, клъстери, научноизследователски и развойни организации, висши училища, лаборатории, технологични бизнес инкубатори, неправителствени организации, банкови институции, фондове за рисков капитал и др.

Общините могат да бъдат бенефициенти единствено по една от поддейностите по приоритетна ос 1, а именно: “Създаване на нова и укрепване на съществуващата проиновативна инфраструктура”. Целта на тази индикативна дейност е създаването на благоприятни условия за развитието на иновативни предприятия и укрепване на капацитета на българските научни организации за въвеждане на приложени научноизследователски и развойни дейности. Финансирането ще бъде насочено към различни видове организации в подкрепа на бизнеса, които предлагат професионални консултантски услуги за иновативни стартиращи фирми и съществуващи иновативни предприятия.

Средства ще се предоставят за създаването и/или разширяването на центрове за технологичен трансфер, технологични инкубатори, технологични платформи, технологични паркове и др., както и за разнообразяването на предоставяните от тях услуги.⁴⁵

IV. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ОКОЛНА СРЕДА”

Оперативна програма “Околна среда” ще се съфинансира основно от средствата от Кохезионния фонд и Европейския фонд за регионално развитие. Тя е насочена към опазване, възстановяване и подобряване на състоянието на околната среда и биоразнообразието, развитие на екологичната

⁴⁵ При офисите за технологичен трансфер и технологичните инкубатори, финансовата подкрепа ще покрива разходите за проекти свързани със създаването на подобни институции, институционално изграждане на съществуващи подобни, разработване и доставка на нови услуги за предприятията, както и свързване в мрежи на подобни подкрепящи бизнеса институции и организации, включвайки също така и иновативните предприятия. Имайки предвид специфичната комбинация от условия необходима за създаването на технологични паркове, по предварителни разчети, не повече от 5-6 регионални центъра в България имат потенциал за създаване на такива структури (между които е гр. Пловдив). С оглед на това, преди изпълнението на проекти за технологични паркове, ще се финансираат подготвителни дейности за създаването им (разработка на пред-проектни проучвания, техническа документация, инженерни планове и т.н.).

инфраструктура, управление на отпадъците и други съпътстващи дейности в тази сфера. По нея са обособени три основни приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1: Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 жители.
- Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци.
- Приоритетна ос 3: Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие.

Приоритет 4 от програмата е насочен към осигуряване на необходимата техническа помощ за цялата оперативна програма.

Дейностите, които ще се финансират по приоритетна ос 1, обхващат главно строителство, реконструкция, модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води и строителство, разширение, реконструкция на канализационни мрежи в рамките на същите агломерации.

По приоритетна ос 2 финансова подкрепа ще бъде предоставена за всички дейности, свързани с управлението на битови и промишлени отпадъци и рехабилитацията на производствени площадки и замърсени терени. По-конкретно, дейностите, които ще се финансират по приоритетна ос 2, обхващат:

- Доизграждане на системи от "поносими"⁴⁶ регионални съоръжения, инсталации за обезвреждане на битови отпадъци с достатъчен капацитет за нуждите на страната в 54-те региона за управление на отпадъците (например регионални депа и претоварни станции);
- Изграждане на "поносими" съоръжения за предварително третиране, включително за компостиране, сортиране и сепариране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци;
- Изграждане на центрове за рециклиране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци;
- Изграждане на инсталации за оползотворяване на отделените газови емисии (метан) от депата за битови отпадъци, чрез производство на електрическа енергия;
- Изграждане на регионални съоръжения за рециклиране на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаването на сгради;
- Поетапно прекратяване на експлоатацията и последващо закриване на съществуващи депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на нормативната уредба и съвременните технически стандарти. Тяхното закриване в общините от даден регион ще бъде съобразено с въвеждането в експлоатация на съответното ново регионално съоръжение/инсталация за третиране на битови отпадъци;

⁴⁶ Терминът "поносим" се използва от гледна точка на засегнатото население.

- Разработване, преглед и актуализация на регионални/общински планове за управление на отпадъците;
- Подкрепа за изпълнението на инвестиционни проекти в рамките на приоритета, вкл.: (1) необходимите проучвания за оценка на техническите и управленски нужди, свързани с активите, които се изграждат в рамките на приоритета, (2) определяне на необходимостта от обучения и свързаните с тях разходи и (3) осигуряване на обучения за бенефициентите по приоритета с оглед укрепване на капацитета им за подготовка и представяне на проекти, провеждане на тръжни процедури, договаряне, точно изпълнение и управление на одобрените проекти, както и по-нататъшна правилна експлоатация и поддръжка на придобитите активи.

Дейностите, които ще се финансират по приоритетна ос 3, са свързани с развитието на националната екологична мрежа НАТУРА 2000, нейното устойчиво управление, опазване и възстановяване.

Управляващ орган по ОП “Околна среда” е Дирекция “Кохезионна политика за околна среда” в Министерство на околната среда и водите.

Основните бенефициенти по ОП “Околна среда” са: общини, ВиК дружества, басейнови дирекции, регионални асоциации, регионални структури на Министерство на околната среда и водите и Министерство на земеделието и продоволствието, администрации, управляващи Натура 2000, неправителствени организации.

Следва да бъде отбелязано също така, че ОП “Околна среда” предвижда осъществяването на няколко големи проекта, посочени в *Списък с големи проекти за ОП “Околна среда 2007-2013 г.”*.⁴⁷ По отношение на гр. Пловдив по приоритетна ос 1 е предвиден интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Пловдив, който е насочен към изграждане на канализационна мрежа от 15.836 км, разширяване на водоснабдителната мрежа с 1.16 км и реконструкция на 2.19 км от водоснабдителната мрежа. Общите допустими разходи за проекта са фиксирани на 49 944 192 лв. Времевият график предвижда подготовката на проекта да се осъществи през 2007-2008 год., стартирането му да се осъществи през 2009 год. и съответно да бъде завършен през 2011 год.

V. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ТРАНСПОРТ”

⁴⁷ Съгласно разпоредбите на Регламент 1083/2000 под голям проект следва да се разбира “операция, съдържаща серия от строителни работи, дейности и услуги, предназначена сама по себе си да изпълни неделима задача от точно икономическо или техническо естество, която ясно е набелязала цели и чиято обща стойност надхвърля 25 милиона евро за околна среда и 50 милиона евро за другите области”. Големите проекти са единствените, чието прилагане може да започне едва след като се получи одобрение от Европейската комисия. За всички останали проекти българската страна сама взема решенията за одобряване на проектите и не е необходимо решението на Европейската комисия.

Основната цел на Оперативна програма “Транспорт” е изграждането на балансирана и устойчива транспортна система чрез развитие и модернизация на ключовата транспортна инфраструктура за връзки от национално, трансгранично и европейско значение. На следващо място, програмата е насочена към интегриране на националната транспортна мрежа в европейската транспортна мрежа, както и към подобряване на качеството и сигурността на транспортните услуги.

Предвид мащаба на предвидените дейности, ОП “Транспорт” ще финансира големи национални инициативи на база на индикативен списък с проекти в отделните транспортни сектори. Средствата по тази оперативна програма са предназначени за големи проекти за изграждане, модернизация и рехабилитация на пътна и железопътна инфраструктура от национална и европейска значимост, за подобряване на предлаганите транспортни услуги като цяло, развитие на морските и вътрешноводни пътища и др.

Четири са основните приоритетни оси по ОП “Транспорт”, а именно:

- Приоритетна ос 1: Развитие на железопътната инфраструктура по транс-европейските и основните национални транспортни оси;
- Приоритетна ос 2: Развитие на пътната инфраструктура по основните национални и транс-европейски транспортни оси;
- Приоритетна ос 3: Подобряване на интермодалността при превоза на пътници и товари
- Приоритетна ос 4: Подобряване на условията за корабоплаване и безопасност по морските пътища и по река Дунав.

За управляващ орган по ОП “Транспорт” е определена дирекция “Координация на програми и проекти” към Министерство на транспорта.

Основните бенефициенти на ОП “Транспорт” са Фонд Републиканска пътна инфраструктура, Община София, Национална компания “Железопътна инфраструктура”, Изпълнителна агенция “Морска администрация” и Агенцията за изследване и поддръжка на река Дунав.

VI. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ”

Оперативна програма „Административен капацитет“ ще се съфинансира от Европейския социален фонд. Основната цел на програмата е създаване на ефективна и компетентна администрация, способна да разработва и прилага националните и европейските политики, като отговаря на очакванията на гражданите и бизнеса за по-добро обслужване и етика, както и оказване на подкрепа за ефективна съдебна власт.

Извършването на реформи в идентифицираните области за развитие ще се постигне чрез изпълнение на 3 основни приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1: Добро управление;

- Приоритетна ос 2 Управление на човешките ресурси в държавната администрация, съдебната система и структурите на гражданското общество;
- Приоритетна ос 3: Качествени административни услуги и развитие на електронното управление.

Чрез Приоритетна ос 1 се цели въвеждане на принципите на добро управление в дейността на администрацията и съдебната система посредством следните операции:

- Ефективна структура на държавната администрация;
- Прозрачна и почтена държавна администрация;
- Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики;
- Администрацията - партньор на бизнеса;
- Прозрачна и ефективна съдебна система;
- Транс-национално сътрудничество.

Основните цели на Приоритетна ос 2 са свързани с повишаване на ефективността и ефикасността на българската администрация чрез подобряване на управлението и компетенциите на човешките ресурси, с подобряване на работата на съдебната система чрез повишаване квалификацията на магистратите и съдебните служители и не на последно място, с повишаване на компетентността на структурите на гражданското общество за ефективно партньорство. Тези цели ще се постигнат чрез следните операции:

- Модерно управление на човешките ресурси в държавната администрация;
- Компетентна и ефективна държавна администрация;
- Укрепване капацитета на структурите на гражданското общество;
- Компетентна съдебна система;
- Сътрудничество и добри практики при управление на човешките ресурси в държавната администрация, структурите на гражданското общество и съдебната система.

Посредством Приоритетна ос 3 се цели повишаване на качеството на административното обслужване на гражданите и бизнеса. Това ще стане при прилагането на следните операции:

- Подобряване на обслужването за гражданите и бизнеса, в това число чрез развитие на електронното управление;
- Стандартна информационно-комуникационна среда и оперативна съвместимост;
- Подпомагане развитието на информационни технологии в съдебната система;
- Транс-национално сътрудничество.

Бенефициентите на ОП „Административен капацитет“ са: държавната администрация (централна и териториална), съдебната система, гражданското общество. ОП „Административен капацитет“ освен бенефициентите, посочва изрично и целевите групи по всяка операция в рамките на приоритетните оси. Като основни целеви групи са определени държавната администрация на всички нива, служители в администрацията, структури на гражданското общество и др.

За Управляващ орган е определена Дирекция "Управление на проекти и програми" към Министерство на държавната администрация и административната реформа.

VII. ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ”

За всяка една от изброените по-горе шест оперативни програми е предвидена и приоритетна ос „Техническа помощ“, чрез която ще се подпомагат дейностите на звената, определени от българска страна като отговорни за подготовката, управлението, наблюдението и оценката на оперативните програми. По-конкретно, основните бенефициенти по тази приоритетна ос ще са управляващите органи, междинните звена и комитетите по наблюдение на съответната оперативна програма.

Оперативна програма “Техническа помощ” е създадена именно с оглед подпомагане дейността на звената отговорни за координацията между оперативните програми, сертифицирането на разходите и тяхното деклариране пред Европейската комисия, одитиране на финансираните дейности и на системите за управление и контрол (т.е. Централно координационно звено, Сертифициращ орган и Одитиращ орган), които имат функции по всички останали шест оперативни програми. Чрез тази програма също ще се финансират дейностите, свързани с популяризиране на европейската кохезионна политика с изграждане на информационната система за управление и наблюдение.

Оперативна програма „Техническа помощ“ ще се финансира от Европейския фонд за регионално развитие. Тя ще подпомогне цялостното изпълнение на Националната стратегическа референтна рамка. Основните ѝ цели са свързани с укрепване на необходимия капацитет на централно ниво за ефективно разработване, координиране, изпълнение, оценяване и контрол на структурните фондове в периода 2007-2013 год., както и увеличаване на осведомеността и разбирането в обществото относно тяхното ефективно и ефикасно използване в България.

За постигане на гореизброените цели са определени следните приоритетни оси:

- Приоритетна ос 1: Подкрепа за изпълнението на дейностите, извършвани от Централното координационно звено, сертифициращия орган, одитиращия орган, Комитета за

наблюдение на НСРР и Комитета за наблюдение на ОП “Техническа помощ”;

- Приоритетна ос 2: По-нататъшно развитие и подпомагане на функционирането на информационна система за управление и наблюдение;
- Приоритетна ос 3: Популяризиране на европейската кохезионна политика в България и осигуряване на обща и статистическа информация.

За Управляващ орган по тази програма е определена Дирекция “Управление на средствата от ЕС” към Министерство на финансите.

Основните бенефициенти по ОП “Техническа помощ” са: Централното координационно звено, Сертифициращият орган, Одитиращият орган, Комитетът за наблюдение на НСРР, управляващи органи на оперативните програми, регионите на ниво NUTS III.⁴⁸

Общините са пряк бенефициент по една от операциите по Приоритет 3: подкрепа на обществените информационни кампании за европейската кохезионна политика. Специфичната цел на тази операция е да гарантира адекватно цялостно разбиране за кохезионната политика на национално ниво и на равнището на ЕС чрез предоставяне на възможно най-широк достъп до публична информация за структурата и функционирането на оперативните програми, Структурните фондове и Кохезионния фонд.

VIII. ОСНОВНИ ТРУДНОСТИ ПРЕД ОБЩИНИТЕ ПРИ УСВОЯВАНЕ НА СРЕДСТВАТА ОТ ФОНДОВЕТЕ НА ЕС

Общините имат несъмнено водещо значение сред местните актьори при разработването и изпълнението на проекти. Те са с най-голям опит и капацитет в сравнение с областните администрации, неправителствените организации и бизнес сектора. Водещата роля на общините в регионалното и местното развитие е обусловена както от факта, че те са единственият автономен публичен актьор на субнационално ниво, така и от обстоятелството, че са относително по-силни от другите актьори по отношение на привличане и използване на ресурси чрез проекти с безвъзмездно финансиране. Практиката

⁴⁸ Съкращението NUTS идва от английското *Nomenclature of territorial units for statistics*, т.е. Класификация на териториалните единици за статистически цели. Тази класификация е въведена от Европейския статистически офис (Евростат) с цел създаване на единна и съгласувана структура за териториална дистрибуция. Използва се в европейското законодателство в областта на структурните фондове от 1988 год. насам. Обособени са няколко стратегически равнища. Първото ниво NUTS I обхваща 78 големи региона, като за унитарни държави като България, територията на цялата държава се разглежда като един регион на ниво NUTS I. NUTS II обхваща 210 териториални единици. България има 6 статистически региона NUTS II (Северозападен, Северен централен, Североизточен, Югозападен, Южен централен и Югоизточен). Двадесет и осемте административни области на България отговарят на трето равнище, NUTS III, което на европейско ниво обхваща общо 1093 териториални единици.

обаче показва, че общините са все още изправени пред твърде много трудности при организиране на усвояването на средствата от фондовете на ЕС.

1. Данни от извършвани проучвания и анализи за капацитета на общините за участие в усвояването на средствата от фондовете на ЕС

Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2005-2015 год.⁴⁹, приета от Министерския съвет, идентифицира като основни трудности при кандидатстване по предприсъединителни фондове за повечето от общините в България ограничените ресурси за разработване и съфинансиране на проекти и сложните процедури, които се изискват от регламентите на ЕС. Може да се отбележи, че тези проблеми ще бъдат аналогично пренесени и при кандидатстване с проекти за финансиране по структурните фондове.

В доклада на Програмата на ООН за развитие, посветен на оценка на капацитета на общините и областните администрации за участие в усвояването на средства от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС⁵⁰ се констатира, че като цяло българските общини се обявяват за неподготвени за структурните фондове. Отбелязва се, че препятствията пред ефективното използване на средствата от структурните фондове от общините и областните администрации "са свързани със структурата и качеството на информацията и обучението, с възможностите за съфинансиране и финансиране на подготовката на проекти, със съществуващия опит в разработване и изпълнение на проекти и развитието на партньорства, с размера и структурата на администрациите".

Проведено по инициатива на Министерството на финансите през септември 2006 г. проучване⁵¹ показва, че към онзи момент все още твърде голяма част от общините оценяват като твърде нисък административния си капацитет за подготовка на проекти: 15% от общините посочват, че категорично нямат капацитет, 12% - че по-скоро нямат административен капацитет. Едва 30% от общините се самооценяват, че имат необходимия капацитет. Като се имат предвид и отговорите на такива въпроси като участие в обучение (при около 25% от общините никой не е участвал в обучение и не е бил канен за такова), наличието на партньори (13% нямат партньори, а други 13% посочват, че не могат да определят), както и намеренията за кандидатстване (4% изобщо не възнамеряват да кандидатстват, а 10% по-скоро не биха кандидатствали или нямат отговор), очертава се една група общини от около 20% от всички, които

⁴⁹ Пълният текст на Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2005-2015год. може да бъде изтеглен от страницата на Министерството на регионалното развитие и благоустройството на адрес: <http://www.mrrb.government.bg/doctypes.php?P=5&T=17>.

⁵⁰ Маринов, В., Гарнизов, В. "Оценка на капацитета на общините и областните администрации за участие в усвояването на средства от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС", 2006 г. Експертното изследване на ПРООН е проведено във всички 28 области и в 243 общини в страната и прави оценка на капацитета им за усвояване на фондовете на ЕС Текстът на доклада може да се намери на страницата на ПРООН: www.undp.bg.

⁵¹ Министерство на финансите, "Информираност относно условията на усвояване на структурните инструменти на ЕС за България", Варна, 4 ноември 2006 г.

практически биха останали напълно встрани от целия процес на усвояване на структурните фондове.

2. Основни трудности пред общините при разработването и изпълнението на проекти

На основата на горепосочените изследвания и анализи, могат да бъдат обобщени основните трудности, пред които са изправени общините при разработването и изпълнението на проекти. Въпреки че е установен напредък и натрупан опит по предприсъединителните програми, проучванията показват, че все още съществуват препятствия пред ефективното използване на средствата от структурните фондове от общините. Те са свързани със структурата и качеството на информацията и обучението, с възможностите за съфинансиране и финансиране на подготовката на проекти, със съществуващия опит в разработване и изпълнение на проекти и развитието на партньорства, с размера и структурата на администрациите.

Тези трудности могат да бъдат обособени в няколко групи:

- Финансови – ограничени финансови ресурси за съфинансиране, респ. високи изисквания за съфинансиране и необходимост от значителни финансови ресурси за разработване на проекта;⁵²
- Свързани с процеса на оценяване – липса на прозрачност и необективна оценка на проектите;
- Свързани с начина на функциониране на финансиращите програми и съответните агенции – сложни и бюрократични изисквания и процедури, използване на документация на английски език и кратки срокове за представяне на проектните предложения;
- Някои дейности, свързани с подготовката на проекти – липса на подготвени предпроектни проучвания;

⁵² Дефицитът на финансови ресурси и високите изисквания за съфинансиране се разглеждат като най-важна трудност при разработването и изпълнението на проекти, а подобряването на финансовите ресурси – като приоритетна нужда за повишаване на капацитета. Наред с това, нуждата от съфинансиране поражда необходимостта от мобилизиране на собствени ресурси за привличане на средства от структурните фондове. Общините често се сблъскват с невъзможност да заделят необходимите средства за съфинансиране на проекти, както и за подготовката на тези проекти. Опит за решаване на този проблем се съдържа в идеята на правителството за създаване на специален Фонд за подкрепа на местните власти (FLAG), който да подпомага чрез кредити общините при осигуряване на съфинансирането и покриването на част от разходите до тяхното възстановяване от фондовете на ЕС. По неофициални данни учредители на Фонда са българската държава и международни финансови институции (Световната банка, Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за възстановяване и развитие, Немската банка за развитие). Предвижда се Фондът да предоставя възмездно кредитиране на общините (чрез дългосрочно финансиране до 20 години, с гратисен период за плащания по главницата). Участието на българската държава се свежда до участие в осигуряване на част от необходимия ресурс и предоставяне на държавна гаранция. По данни от медиите структурирането и учредяването на фонда следваше да бъде извършено в периода юли – октомври 2006 год., а Фондът да бъде активиран в периода март – май 2007 год. До този момент (октомври 2007 год.) няма официални данни за активиране и функциониране на фонда, нито някаква информация, която да индикира към кой момент това ще се случи.

- Свързани с информираността – недостатъчна информираност относно възможностите, предоставяни от структурните фондовете, липса на знания, умения и опит у служителите на общинската администрация.

3. Идеи за преодоляване на някои трудности и подобряване на капацитета на общините за усвояване на средства по структурните фондове

3.1. Изготвяне на планове и програми за развитие на общините

Способността за изготвяне на планове за развитие и участие в програмирането е едно от критичните измерения на капацитета за усвояване на структурните фондове, което е с не по-малко значение от способността за разработване и изпълнение на проекти. Плановете и програмите осигуряват общата стратегическа и оперативна рамка, в която ще се разработват и изпълняват проекти, и определят общото насочване и разпределение на ресурсите, които ще се използват чрез проектите. Наличието на подходящи, съответстващи на нуждите, приемливи за заинтересуваните и най-вече осъществими планове на местно и регионално ниво е предпоставка за по-бързо, целенасочено, цялостно и ефективно използване на ресурсите чрез проекти.

3.2. Консултантска помощ

Без да се подценява ролята на планирането, от значение за качеството на процеса на планиране и неговия резултат е и използването на консултантска помощ. Особено след приключване на интензивния процес на планиране, най-големи нужди от консултантска помощ ще има в областта на разработването на проекти, чрез които става реалното усвояване на ресурсите на оперативните програми.

Практически всички общини имат нужда от консултантска помощ. Консултантът може да бъде използван в различни етапи. Възможно е консултантска помощ да бъде предоставяна за цялостното разработване на проекта, но няма пречка и да бъде потърсена само по отношение на разработване на отделни елементи на проекта (като например бюджет, оформяне на предложението и пр.). Консултантът може също така да съдейства при осъществяването на специализирани проучвания и оценки във връзка с разработване на проекти, мобилизиране на местни ресурси за съфинансиране, лобиране и съдействие при одобряване на проекта, организиране на партньорства за проекти и пр.

3.3. Партньорство с неправителствени организации и бизнеса

Партньорството между общините и неправителствените организации (както на регионално, така и на национално ниво) е един от възможните

инструменти за преодоляване на някои дефицити и трудности по използването на структурните фондове. Партньорството е важно не само защото се изисква от регламентите, уреждащи дейността на фондовете, но преди всичко защото има “добавена стойност” за усвояване на подкрепата от ЕС. Когато се използва правилно, то води до подобряване на качеството на програмите, по-подходящо насочване на ресурсите в съответствие с нуждите, подобро изпълнение благодарение на съпричастността и обединяване на ограничените ресурси на отделни актьори за постигане на по-предизвикателни общи цели, повишаване на прозрачността при използването на фондовете, подпомагане на по-слабите ареали за преодоляване на дефицитите и развитие на техния капацитет. В крайна сметка партньорството спомага за повишаване на ефективността и ефикасността на усвояването на средствата от структурните фондове.

3.4. Сътрудничество с други общини, областната и държавната администрация

Регионалните асоциации на общините са една от организационните форми за преодоляване на трудностите пред междуобщинското сътрудничество и повишаване капацитета на общините за ползване на структурните фондове.

По отношение на областните администрации заслужава да бъде отбелязано, че в много аспекти, особено по отношение на човешките ресурси и структурната организация, областните администрации имат по-благоприятни характеристики от общините. Областните администрации биха могли да играят ролята на регионален катализатор, посредник и помощник на общината, бизнеса и неправителствения сектор за развитие в използването на структурните фондове, особено за идентифициране на надобщински интереси и разработване на проекти с надобщинско значение.

3.5. Качествено, ефективно и координирано обучение на персонал и ефективно използване и развитие на човешките ресурси и административната структура

Основната насока за обучението на общинската администрация следва да е свързана с подобряване на качеството, ефективността и полезността на обучението, както и с подобряване на координацията на обучението. Обучението трябва да бъде с практическа насоченост и да фокусира главно върху разработването и изпълнението на проекти.

Някои проблеми обаче не могат да бъдат решени единствено чрез информиране и обучение. Възможно е да се наложи промяна в политиката на набиране на кадри в общинската администрация, тъй като дефицитът на специалисти, необходими за подготовката и изпълнението на проекти за структурните фондове, трудно би могъл да бъде компенсиран с краткосрочно обучение. Кадровата политика трябва да е ориентирана към нуждите, свързани с използването на структурните фондове и привличането на специалисти с подходящо равнище на образование, специализация и практически опит.

От друга страна, евентуално повишаване на мотивацията на служителите, пряко ангажирани със структурните фондове, би довело до задържане на обучените и специализирани кадри в общинската администрация.

Редом с инструментите на кадровата политика, би могла да бъде полезна и промяна в организационната структура. Чрез реструктуриране и преразпределение на отговорностите може ефективно и успешно да бъде решен проблемът с недостатъчния брой на служителите. При всички случаи е необходимо определяне на отговорности за работа по структурните фондове, включително и засилена политическа отговорност (например определяне на заместник-кмет, отговорен за инвестициите и структурните фондове). Подходящо е и локализирането на тези отговорности в едно административно звено. Удачно в това отношение би било също изрично вписване на отговорностите по структурните фондове в съответните длъжностни характеристики, изрично включване на въпросите на фондовете в мандата на подходящи специализирани комисии на общинските съвети, провеждане на специализирани заседания на общинските съвети и пр.

3.6. Добра информираност за възможностите, които се предоставят от политиката на сближаване на ЕС

Въпросът за доброто познаване на кохезионните документи на европейско и национално ниво е тясно свързан с изискването за наличие на квалифицирани кадри и на ефективна административна структура.

Информираността по оперативните програми може да се гарантира по два основни начина. От една страна, е необходима активната дейност на държавната администрация по разпространяване на информация за оперативните програми, популяризиране на възможностите, които те предоставят, както и провеждането на активна разяснителна кампания чрез изработването на наръчници и ръководства, насочени към потенциални бенефициенти. От друга страна, квалифицираните служители в общинските администрации следва постоянно да следят информацията, предоставяна от министерства и други органи на държавната администрация (и особено публикуваните обяви за стартиране на процедури за избор на проекти) и своевременно да разпространяват на местно ниво така получената информация.

ЧАСТ ТРЕТА: ЦИКЪЛ НА ПРОЕКТА ПО СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕС

За да бъде финансиран от структурните инструменти на ЕС, проектът трябва да е финансово, икономически и социално издържан. За да отговаря на това условие, той трябва да е изготвен в съответствие с голям брой технически критерии и критерии по същество. Изискванията към проектите по седемте оперативни програми са сходни, въпреки различните приоритетни сфери за финансиране. Преди всичко проектът трябва да е в съответствие с целите на оперативната програма, ясно да се вписва в един от нейните приоритети, да има налице ресурси за осигуряване на неговото съфинансиране, както и да може да бъде приключен в рамките на изискуемия период.

Основните етапи, през които преминава един проект по структурните фондове, са следните:

- Формулиране на проектна идея, разработване и подаване на проекта;
- Преглед и преценка на предложения проект;
- Сключване на договор;
- Изпълнение и приключване на проекта.

I. ФОРМУЛИРАНЕ НА ПРОЕКТНА ИДЕЯ И РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЕКТА. ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОЕКТНОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ

Проектната идея започва с формулирането на определена нужда и/или ситуация, която трябва да бъде променена. Всеки проект трябва да отговаря на някой от приоритетите на седемте оперативни програми. В същото време концепцията на бенефициента трябва да е обоснована финансово, икономически и в социален аспект, т.е. да е заявена ясно определена потребност или проблем в приоритетен сектор, за които да се търси разрешение в практиката. Бенефициентът също така следва да докаже в проекта си, че разполага с паричен ресурс за съфинансирането на предвидената дейност.

1. Описание на проектната идея

Описанието на проектната идея трябва да включва:

- Обща цел;
- Специфична цел;
- Доказване на необходимостта от проекта;
- Описание на дейностите по проекта;
- Продължителност на проекта и план за действие;
- Очаквани резултати вследствие на изпълнението на проекта;

- Бюджет на проекта, необходим за постигането на заложените в него цели;
- Очаквани източници на финансиране.

Описанието на проектната идея е началният етап, който е най-труден и в известна степен най-съществен, тъй като той определя съпоставимостта на нуждите на бенефициента и областите, в които може да се кандидатства по оперативните програми. Както стана ясно, предложените проекти следва едновременно да попадат в обхвата на оперативните програми и да са свързани с нуждите на конкретното лице - потенциален бенефициент.

2. Проектно предложение⁵³

За всички проекти се подава подробна информация, като се попълва формуляр за кандидатстване, който се изпраща в междинното звено или управляващия орган (ако не съществува междинно звено). Формулярът на заявлението съдържа полета, които се попълват задължително.

2.1. Задължителни полета във формуляр за кандидатстване за безвъзмездна помощ:⁵⁴

1. Резюме на проекта (концепция) – не повече от 4 страници

1.1. *Обобщение на проекта* – кратко описание на проектопредложението.

1.2. *Съответствие* – съответства ли проектът на описаната цел и приоритети на настояща поканата за набиране на предложения, кои проблеми трябва да бъдат решени и кои са нуждите, които трябва да бъдат удовлетворени.

1.3. *Методология и устойчивост* – кои са основните цели на проекта, дейности и очаквани резултати, как проектът би постигнал устойчивост на резултата.

1.4. *Компетентност и оперативен капацитет* – какъв опит притежава кандидатът при работата с проекти в последните 3 години, свързани с разширение на дейността и т.н.

2. Проект

2.1. *Заглавие на проекта*

2.2. *Име и адрес на кандидатстващата организация (и партньори, ако има такива)*

⁵³ Параграф 1 от Допълнителните разпоредби на Постановление 121/21.05.2007 год. дава дефиниция за "проектно предложение" и постановява, че това е "предложение за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за изпълнението на определен проект, включващо формуляр за кандидатстване и други придружителни документи.

⁵⁴ Схеми за безвъзмездна помощ ще бъдат използвани най-често в ОП "Развитие на човешките ресурси", ОП "Развитие на конкурентноспособността на българската икономика" и ОП "Административен капацитет".

- 2.3. *Размер на исканата безвъзмездна помощ* – като сума и процент от общата стойност на проекта
- 2.4. *Цели*
- 2.5. *Описание на дейностите*
- 2.6. *Методология*
- 2.7. *Продължителност и план за действие*
- 2.8. *Очаквани резултати*

3. Бюджет на проекта

4. Информация за кандидата

- Пълно наименование
- Правен статут
- Официален адрес
- Лице за контакт
- Капацитет за управление и изпълнение на проекти, в т.ч. опит от подобни проекти и т.н.

При проекти, за които исканата безвъзмездна финансова помощ надхвърля 600 хиляди лева, към формуляра за кандидатстване задължително се изисква одиторски доклад за извършен независим финансов одит, изготвен от регистриран одитор. В останалите случаи договарящият орган по своя преценка може да изиска представянето на такъв доклад.

2.2. Задължителни полета във формуляр за кандидатстване за инвестиционен проект:⁵⁵

1. Заглавие на проекта

2. Име и местонахождение на кандидатстващата организация

3. Цели

4. Описание на проекта, вкл. дейности и резултати

5. Продължителност и план за действие

6. Бюджет на проекта

- 6.1. Финансов план;
- 6.2. Финансов анализ, вкл. описание на методологията, капиталови разходи, разходи за въвеждане в експлоатация и поддръжка на продукта.

7. Анализ на разходи срещу ползи, вкл. описание на методологията, разгледаните алтернативни възможности, оценка на риска и предпоставките за изпълнението на проекта и т.н.

⁵⁵ Инвестиционни проекти ще бъдат финансирани основно по ОП "Транспорт", ОП "Околна среда" и ОП "Регионално развитие".

8. Анализ на риска, вкл. описание на външните и вътрешните фактори, пораждащи риска

9. Съвместимост с хоризонталната политика на Общността – обществени поръчки, оценка на въздействието върху околната среда, равни възможности и мерки за публичност

10. Механизми за управление, наблюдение, контрол и оценка на проекта.

2.3. Общи изисквания

Попълването и окомплектоването на проектното предложение и при двата типа проекти следва да бъде направено с необходимата прецизност, тъй като от това зависи бъдещото одобряване на предложението проект. При разработване на проекта бенефициентът следва да осигури съответствие с изискванията на Постановление № 62/2007 на Министерския съвет⁵⁶, определящо националните правилата за допустимост на разходите по структурните фондове и Кохезионния фонд и с подзаконовия нормативен акт, определящ детайлните правила за допустимост на разходите по съответната Оперативна програма, както и с конкретните допустими разходи за финансиране, определени в Насоките за кандидатстване.

Допълнително при разработване на проектите следва да се обърне внимание на необходимостта от съответствие със следните критерии:

- Жизнеспособност и икономическа устойчивост на проекта;
- Защита на околната среда и осигуряване на равни възможности за жени и мъже;
- Спазване на правилата на ЕС за отпускане на държавна помощ;
- Доказване на липса на двойно финансиране с публични средства от различни източници на едни и същи дейности;
- Съответствие на проекта с обхвата на общинските и регионални планове за развитие (при общинските проекти).

3. Източници на информация за стартиралите процедури за избор на проекти по оперативните програми. Насоки за кандидатстване

Всеки управляващ орган публикува на своята интернет страница, не по-късно от 31 януари на съответната бюджетна година, Индикативна годишна работна програма, в която се представят основните характеристики на безвъзмездните финансови помощи, които се предвижда да се отпускат, а именно:

⁵⁶ Постановление № 62 от 21.03.2007 г. (ПМС № 62) за приемане на национални правила за допустимост на разходите по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, за финансовата рамка 2007 – 2013 г. (ДВ, бр. 27 от 2007 г.).

- По кои оперативни програми, приоритетни оси и операции се отпуска безвъзмездна финансова помощ;
- Какви са целите и приоритетите на конкретната безвъзмездна финансова помощ;
- Какъв е времевият график за публикуване на обявата за откриване на процедура за подбор;
- Кои са допустимите бенефициенти;
- Какъв е максималният размер на съфинансиране.⁵⁷

Всяка обява за стартиране на Процедура за избор на проекти по определена приоритетна ос, операция или дейност се публикува на интернет страницата на управляващия орган, на интернет страницата на Единния информационен портал за структурните фондове (www.eufunds.bg) и в поне един национален всекидневник. Заедно с публикуването на обявата за стартиране на процедура за избор на проекти, на интернет страницата на управляващия орган се публикуват и Насоките за кандидатстване.

Насоките за кандидатстване съдържат цялата необходима информация за изискванията към проектното предложение:

- Цели на конкретната безвъзмездна финансова помощ;
- Размер на безвъзмездната финансова помощ и процент на съфинансиране;
- Критерии за допустимост на кандидатите и партньорите, където е приложимо;⁵⁸
- Критерии за допустимост на проектите;
- Разходи, допустими за финансиране;
- Указания към кандидатите за начина на кандидатстване, сроковете и адреса, на който да се подават проектните предложения;
- Максимален срок за изпълнение на проекта;
- Формуляр за предварителен подбор и критерии за оценка, където е приложимо;
- Формуляр за кандидатстване, указания за попълването му и списък на приложенията към него;
- Образец на бюджет с указания за попълването му;
- Образци на други необходими приложения за участие в процедурата;
- Етапи и начин за оценяване на проектните предложения;
- Критерии за оценка на проектните предложения и относителната им тежест;⁵⁹

⁵⁷ Чл. 11 от Постановление № 121/31.05.2007 год. за определяне на реда за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по оперативните програми, съфинансирани от Структурните фондове и Кохезионния фонд на Европейския съюз, и по Програма ФАР на Европейския съюз.

⁵⁸ "Критерии за допустимост на кандидатите" са критерии относно кандидатите, които могат да бъдат бенефициент по конкретната безвъзмездна финансова помощ (§ 8 от ДР на Постановление 121/21.05.2007год.).

⁵⁹ Въпреки, че всички елементи в Насоките за кандидатстване следва да бъдат адекватно отразени в предложението, особено внимание следва да се отдели на "критериите за оценка на

- Проект на договора за безвъзмездна финансова помощ;
- Критерии за допустимост и съвместимост на подпомагането с правилата в областта на държавните помощи по отношение на конкретната безвъзмездна финансова помощ, където е приложимо;
- Списък на придружителни документи, с които се доказват установените изисквания за икономическо и финансово състояние на кандидатите, квалификация и други подобни, по преценка на договарящия орган.⁶⁰

В Насоките за кандидатстване управляващият орган следва да публикува и адрес за кореспонденция за задаване на допълнителни въпроси, възникнали при попълване на проектното предложение от бенефициентите.

II. ПРЕГЛЕД И ОЦЕНКА НА ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПРОЕКТ

Прегледът и оценката на проектното предложение се извършват от управляващия орган и/или от междинното звено, ако е определено такова и ако на него са делегирани тези дейности.

След като бъде изготвено съответното Проектно предложение, същото следва да бъде депозирано в управляващия орган, преди крайния срок определен в Насоките за кандидатстване.

След като се установи, че подаденото заявление отговаря на критериите за приемане (подадено е преди изтичане на срока, на подходящ формуляр и в точния брой копия), заявлението се завежда в информационната система за управление. В случай че заявлението е неприемливо, управляващият орган/междинното звено го връща обратно на кандидата с писмена обосновка за отхвърлянето му.

Всички заявления получават печат с дата (или съответния електронен еквивалент) в деня на постъпването им. На заявленията, отговарящи на критериите за приемане, се дава входящ номер на проект.

За всяко заявление за проекта се разкрива папка. В нея се съхраняват всички документи, събрани през отделните етапи на подбор на проекта, възлагането на договора на изпълнителя и изпълнението на проекта.

Оценката на проектните предложения включва:

- Оценка на административното съответствие;

проектните предложения и относителната им тежест”. На базата на тези критерии проектите ще бъдат подредени в низходящ ред съобразно сумата на съответните оценки. Това може да се окаже решаващо за одобряването на конкретен проект, ако определеният за набирането на проекти бюджет за разпределение е по-малък от сбора от бюджетите на кандидатствалите проекти, или ако за конкретната дейност е определен минимален брой точки, постигането на който е едно от условията за одобряване на проекта.

⁶⁰ Чл. 13 от Постановление 121/31.05.2007 год.

- Оценка на допустимостта;
- Техническа и финансова оценка.

1. Оценка на административното съответствие

Оценката на административното съответствие е етап от оценката на проектното предложение, при който се извършва проверка относно формалното представяне на проектното предложение.

Тук преди всичко се проверява дали формулярът на заявлението за кандидатстване е пълен, дали е попълнен правилно и дали са подадени всички изискуеми документи. Тази проверка се извършва от междинното звено (управляващия орган, ако не е сформирано междинно звено) посредством попълването на въпросник по критериите, дефинирани в поканата за изпращане на предложения.

Сред подлежащите на проверка критерии са:

- Дадени ли са адекватни отговори на всички въпроси във формуляра за заявление;
- Подадени ли са по съответния начин всички документи, изискани в поканата за изпращане на предложения или в указанията за кандидатите.

На този етап управляващият орган/междинното звено може по свое усмотрение да се свърже с кандидатите, чиито заявления съдържат неточности или неправилно попълнени части, за да им посочи каква допълнителна информация трябва да предоставят и в какъв срок, преди да може заявлението им да бъде прието за оценка по техническите и финансови критерии. Процедурата за внасяне на корекции и подаване на допълнителна изискуема информация трябва да бъде дефинирана предварително от Управляващия орган и крайният срок за внасянето на корекции трябва да бъде идентичен за всички кандидати.

2. Оценка на допустимостта

Оценката на допустимостта е етап от оценката на проектното предложение, при който оценяването се извършва чрез прилагане на критериите за допустимост на кандидатите и проектните дейности. На първо място се проверява дали кандидатите могат да бъдат бенефициент по конкретната безвъзмездна финансова помощ. На следващо място се преценява дали проектните дейности, описани във формуляра за кандидатстване, се отнасят до видовете дейности, предвидени за изпълнение в рамките на проектните предложения, дали отговарят на приоритетите и целите на конкретната безвъзмездна финансова помощ, както и дали отговарят на правилата и законодателството в областта на държавните помощи.⁶¹

⁶¹ Вж. Закон за държавните помощи, обнародван в ДВ, бр. 86 от 24.10.2006 год., в сила от 01.01.2007 год.

3. Техническа и финансова оценка

Техническата и финансова оценка е оценка по същество на проектните предложения, която се извършва в съответствие с критериите за оценка на проектите.

Оценката на проектите трябва да гарантира, че заявленията отговарят на критериите, очертани в регламентите за структурните и кохезионния фондове и съответната оперативна програма, на целите, определени от Европейската Комисия и на национално ниво.

За проектите по различните оперативни програми ще бъдат разработени специфични критерии за оценка. Всички проекти обаче ще подлежат на оценка по следните критерии:

- Съответствие с целите на НСРР - формулиране на ясни и постижими цели;
- Принос към поне една от социално-икономическите цели на конкретната оперативна програма;
- Наличие на измерими крайни резултати от проекта;
- Яснота за финансирането на проекта – собствени средства на бенефициента;
- Наличие на добавена стойност за отпуснатите средства по проекта;
- Спазване на принципа за допълняемост - наличие на икономическа стабилност на проекта;
- Аспекти, свързани със защита на околната среда и осигуряване на равни възможности;
- Спазване на правилата на ЕС за отпускане на държавна помощ;
- Наличие на дублиране с други проекти, финансирани по фондове от ЕС или с национални средства. Ако се открие такова, проектът няма да бъде одобрен;
- Съответствие с общинските и регионалните планове за развитие;
- Гаранция, че развитието на проекта няма да бъде възпрепятствано от предвидими външни условия - уточняване на размера на очакваните разходи и периода, в който се очаква да бъдат направени, ползи от проекта, като се посочат разходите и резултатите от проекта

Ако проектът е одобрен за финансиране, резултатите от оценката се излагат в писмото за оферта (договора), което се контролира в рамките на етапа на мониторинг.

Оценката се извършва от специалисти по оценяването на проекти. За извършването на всяка оценка се сформира работна група.

3.1. Проверка за право на финансиране

Проверката за право на финансиране винаги обхваща първия етап от оценката на проекта. На въпросите за допустимост за финансиране се отговаря с “да” и “не”. Критериите за това, кои разходи по проектите подлежат на финансиране, се дефинират в оперативната програма и други специфични документи, издадени от Сертифициращия и Одитиращия органи. Тези критерии са в съответствие с изискванията за допустимост за финансиране, залегнали в националното законодателство, базирани на регламентите за съответния структурен фонд.

Ако се установи, че проектът няма право на финансиране, той няма да бъде подложен на техническа оценка. Ако се констатира, че определени елементи от разходите на проекта не подлежат на финансиране, те няма да се взимат предвид при калкулирането на субсидията, която ще бъде отпусната. В този случай разходите, неподлежащи на финансиране, трябва да бъдат гарантирани от страна на кандидата или трето лице с определен документ.

В самото начало на оценката се преценява и финансовата стабилност както на проекта, така и на кандидата. Степента, до която се проверява стабилността на организацията, зависи от съответната организация. Органите на местната власт и държавните органи се смятат за напълно финансово стабилни.

Икономическата стабилност на проекта ще зависи от наличието на достатъчно финансиране за покриване на разходите в рамките на периода на съществуване на проекта. Кандидатът трябва да е в състояние да удостовери, че ще му бъде предоставено и финансиране от източник, различен от ЕФРР/ЕСФ. Доказателството за друга форма на финансиране (освен приходите по проекта) трябва да бъде предоставено в рамките на периода на оценка.

3.2. Финансова оценка

Финансовата оценка на проекта обхваща:

- Добавената стойност за отпуснатите средства;
- Проверка за правото на финансиране и необходимостта от разходите;
- Рентабилност и възвращаемост при проекти, генериращи приходи.

Основна част от оценката на проекта е да се установи, че проектите наистина се нуждаят от субсидия, за да могат да бъдат изпълнени. Трябва да се търси обосновка за нуждата от субсидия за всеки проект.⁶²

Вероятността за отпускане на дадена субсидия намалява, ако проектът е стартирал преди даването на одобрение. Тук обаче не се включват подготвителните, координационни и партньорски дейности от основно значение за всеки проект. В случай че проектът е стартирал, оценителите трябва да проверят внимателно дали ползите нарастват. В допълнение към обичайните

⁶² Например, местните власти биха могли да докажат, че даден проект е с по-нисък приоритет в плановете им за изразходване на средства.

изисквания за обосновка на необходимостта от субсидия кандидатът трябва също да предостави убедително разяснение защо проектът е стартирал, без да е поел ангажимент за отпускането на субсидия. Приключилите проекти нямат право на субсидия, тъй като тя не би могла да повлияе върху резултата от тях и би представлявала финансиране за минали периоди.

Проверяват се разчетите за бъдещите разходи и приходи, за да се постигне уверение, че са реалистични, напр. прогнозираното ниво на рентабилност може да бъде съпоставено с постигнатото от подобни проекти или с определен стандарт на индустрията за дадения сектор.

В рамките на оценката се проверява дали разходите подлежат на финансиране. Това е необходимо, тъй като в договора за субсидия се включват единствено разходите, подлежащи на финансиране. Всички неподлежащи на финансиране разходи не се взимат предвид при калкулиране на субсидията.

3.3. Техническа оценка

Най-значимият елемент от оценката на проекта е нейната техническа част. Техническата оценка на проекта обхваща, от една страна, подробното описание и обосноваване на планирания проект и, от друга, очакваните резултати от проекта.

Сред общите аспекти на техническата оценка на проектите се включват:

- Дали проектът отговаря на целта, заложената в поканата за изпращане на предложения;
- Дали проектът е изграден върху ясни концепции, съответствие между силните страни на кандидата и нуждите на целевата група, между планираната дейност и разходите и резултатите;
- Дали проектът притежава някои уникални характеристики (нещо отличаващо се, нещо новаторско);
- Дали проектът трябва да бъде смятан за стратегически (от гледна точка на кандидата или сектора/региона);
- Дали за изпълнението на проекта са привлечени партньори.

3.4. Финализиране на процедурата по оценка на проекта

В края на процедурата по оценка на проектните предложения работната група изготвя доклад и съставя списък с проектите, подредени съгласно получените точки, заедно с обосновка за оценката на всеки един проект.

Докладът се представя на Управляващия орган, който взема мотивирано решение за (1) одобряване на доклада и предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по предложените проекти⁶³, (2) връщане на доклада за

⁶³ Решението за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ трябва да съдържа:
1. общ размер на отпуснатата безвъзмездна финансова помощ;

преразглеждане, като посочва основанията за това, или (3) отхвърляне на доклада и прекратяване на процедурата, като посочва основанията за това.

Одобрените кандидати се уведомяват за това в срок от 15 дни. Неуспелите кандидати получават уведомление и подробно обяснение за съответните причини.

Процедурата по подбор и оценка на проекти обикновено продължава от 60 до 100 календарни дни.

III. СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР

Договорът се сключва между бенефициента и управляващия орган в срок до 30 работни дни след влизането в сила на решението за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Договорът следва да съдържа следната информация:

- Име на кандидата;
- Източник на помощта (напр. от ЕФРР);
- Размер на помощта и съфинансирането;
- Начална дата на проекта и дата на приключването му, предвиден период за извършване на дейността;
- Правила за определяне на подлежащите на финансиране разходи;
- Процеси и условия за заявяване на плащания;
- Предоставяне на доклади по напредъка на проекта;
- Правила за държавни субсидии (където такива са приложими);
- Вид процедури и правила за държавна субсидия;
- Предоставяне на информация и публичност;
- Предоставяне на документация;
- Правила за проверките на място;
- Регламентиране на арбитражирането на спорове, разрешаване на спорове и правни ресурси (където са приложими);
- Регламентиране на случаите, в които се прекратява изплащането на субсидията;
- Гаранции;
- Процес и условия за изменение и допълнение на договора за субсидия.

Анексите към договора включват:

- Разходи с разбивка по категории и години;

2. списък на проектните предложения, одобрени за финансиране, включително наименованието на проектите и кандидатите, получената от всеки проект оценка, общия бюджет и размера на безвъзмездната финансова помощ по всеки проект;

3. списък на отхвърлените проектни предложения и основанията за отхвърлянето им.

- Количествена цел и индикатори, които трябва да бъдат постигнати, с разбивка по години;
- Гаранции (ако такива са необходими (напр. договор за ипотека)).

Придружителното писмо към офертата съдържа списък с документи, чието предоставяне на управляващия орган/междинното звено от страна на бенефициента е условие за подписването на договора. Те могат да включват:

- Спесимен на подпис;
- Удостоверения за актуално състояние;
- Удостоверения за съфинансиране;
- Служебни документи от данъчните и социални служби, че бенефициентът няма неизплатени публични задължения;
- Удостоверения от органите, отговарящи за защита на околната среда, опазване на природата и управление на водите, че бенефициентът няма неизпълнени задължения;
- Пълномощно (пълномощни) за незабавно събиране по отношение на всяка от сметките на бенефициента;
- Договор за ипотека, ако подобни гаранции са предвидени по закон.

С писмото за оферта се определя също и краен срок за изпълнение на предварителните условия (а именно подаване на изискуемите документи) и бенефициентът се информира, че решението за отпускане на субсидия ще бъде валидно само до изтичане на крайния срок, в който трябва да бъдат изпълнени предварителните условия.

След сключване на договора управляващият орган/междинното звено изготвя уведомление за възлагане на проект по всяка покана за предложения, което незабавно се публикува на интернет страницата на съответния управляващ орган и на Единния информационен портал за структурните фондове (www.eufunds.bg). Информацията, която следва да бъде публикувана, включва:

- Наименование и седалище на бенефициентите;
- Място на изпълнение на проектите;
- Наименование на проектите, за които е отпусната безвъзмездната финансова помощ;
- Общият бюджет и размера на предоставената безвъзмездна финансова помощ по всеки от проектите;
- Продължителност на изпълнение на проектите.

IV. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТА

Изпълнението на проекта включва извършване на заложените в проекта дейности, в поставените срокове и съобразно определените в договора критерии. Изпълнението на проектите може да бъде едноетапно или многоетапно, като това се определя в договора.

Изпълнението при голяма част от проектите ще изисква изпълнител. При избора на изпълнител съгласно европейските изисквания тръжните процедури се извършват съгласно националното законодателство.

Когато бенефициентите на средствата по конкретните проекти се явяват “възложители” по смисъла на Закона за обществените поръчки (ЗОП), те трябва да разходват публичните финансови средства по реда на ЗОП и подзаконовите актове към него - Наредба за възлагане на малки обществени поръчки (НВМОП) и Наредба за условията и реда по възлагане на специални обществени поръчки.⁶⁴

В случаите, при които бенефициентите на средства не се явяват “възложители” по смисъла на ЗОП, се прилагат разпоредбите на Постановление на МС 55/2007 год. за условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на договорена безвъзмездна финансова помощ от Структурните фондове на ЕС и от Програма ФАР на ЕС.

По време на изпълнението на проекта се извършва и наблюдението на степента на изпълнението на предварително поставените дейности и постигането на резултатите. За тази цел се представят докладите за напредъка на изпълнението на проектите. По принцип докладите се представят всеки месец, като те трябва да съдържат информация по отношение на постигнатия напредък по изпълнение на поставените цели в сравнение с предходния месец, както и да дават оценка на цялостното изпълнение на проекта. В докладите за изпълнение на проектите бенефициентите трябва да предоставят на управляващия орган и информация за провеждане на процедурите за обществени поръчки.⁶⁵

V. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА НАПРАВЕНИТЕ РАЗХОДИ

⁶⁴ Законът за обществени поръчки урежда общо 5 вида процедури:

- Открита процедура, при която всички заинтересовани лица могат да подадат оферти;
- Ограничена процедура, при която оферти могат да подадат само кандидати, които са получили покана от възложителя след предварителен подбор;
- Процедура на договаряне с обявление, при която възложителят провежда преговори за определяне на клаузите на договора с един или повече кандидати, избрани от него след предварителен подбор;
- Процедура за договаряне без обявление, при която възложителят провежда преговори за определяне на клаузите на договора с едно или повече точно определени лица;
- Конкурс за проект - процедура, при която възложителят придобива план или проект, избран от независимо жури въз основа на проведен конкурс със или без присъждане на награди.

⁶⁵ За целите на осигуряването на ефективно и ефикасно управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на ЕС е създадена информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на ЕС. Системата се отнася за всички оперативни програми. Тя е достъпна през интернет с издадено потребителско име и парола. Потребителското име и парола се издават от съответния управляващ орган на ОП, по която се подава проектът. Чрез системата се изпращат докладите за изпълнение и крайният доклад на проекта. Чрез системата ще се подават и процедурите и всички разходооправдателни документи.

Основен принцип на изпълнението на проекти по структурните фондове е, че разходите по тях предварително се финансират от бенефициентите. След осъществяването на съответни проверки, онази част от тях, която съответства на публичната помощ, се възстановява от управляващия орган със средствата от структурните фондове и задължително съфинансиране от националния бюджет. Превеждането на тези средства от управляващия орган към бенефициента става след проверка и потвърждаване на приемливостта на съответните разходи, извършени от бенефициента.

По част от оперативните програми е заложено изискване бенефициентите да осигурят собствено съфинансиране.

Схемата на превеждане на средствата по проекта се описва в договора по проекта. Съществуват 3 основни типа плащане – авансово, междинно и финално.

Размерът на авансовите плащания от управляващите органи към бенефициентите е 20% от публичната помощ (10% за големи проекти) Това е оборотен ресурс, чиято цел е да подпомогне бенефициентите при осигуряване на ликвидна наличност за осъществяване на плащанията през целия период на реализиране на проекта.

Междинните плащания се извършват след проверка и потвърждаване от управляващия орган, че дейностите, заложи в договора, са реално извършени, както и че съответните плащания към изпълнителите са осъществени. Всички плащания от бенефициента следва да обхващат само допустими разходи съгласно Постановление на МС 62/2007 год., детайлните правила за допустимост на разходите по съответната оперативна програма, допустимите разходи, определени в Насоките за кандидатстване и параметрите, заложи в договора с управляващия орган.

Окончателното плащане се извършва след приключване на проекта, след крайна проверка от управляващия орган за допустимост на извършените разходи и за постигане на поставените цели.⁶⁶

VI. ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ПРОЕКТА

⁶⁶ Плащанията се извършват само след представяне на валиден разходен документ, т.е. след като средствата вече са изразходвани. Бенефициентът предоставя разходния документ (фактура) заедно с останалите реквизити по договора по проекта (доклад за напредъка и др.) на Междинното звено. Междинното звено преглежда получените заявки за плащане, обобщава ги и изпраща сертификата на разходите до Управляващия орган на ОП. Управляващият орган преглежда получените сертификати, обобщава ги и изпраща обобщен сертификат на Сертифициращия орган. Сертифициращият орган отново преглежда получените обобщени сертификати, одобрява тяхната законосъобразност и уведомява отдела в Национален фонд, Министерство на финансите, отговорен за управление на средствата, за размера на одобрени сертификати на Управляващия орган. На основата на одобрените сертификати Сертифициращият орган изготвя искане на средства до ЕК, където сертифицира направените одобрени и допустими разходи на ниво Оперативна програма. След одобряването на сертификатите ЕК превежда средствата на Национален фонд – отдела, отговорен за управлението на средствата.

Приключването на проекта се осъществява с представянето на краен доклад, който описва постигнатите резултати от проекта и въздействието, което той е оказал върху подобряването на състоянието в съответния сектор. Одобреният краен доклад е и основание за получаване на окончателно разплащане по проекта.

Съгласно европейското законодателство всички оригинални разходооправдателни документи трябва да се съхраняват от бенефициента за период от 7 години след приключване на дейностите по проекта. Също така наличната оригинална документация трябва да се съхранява в срок от 3 години след приключване на оперативната програма (приблизително до 2018 год.).

След изпълнение на проекта, бенефициентът има задължение съгласно Регламент 1083/2006 да не извършва съществени промени в същността и собствеността на придобитите активи. Определеният минимален срок за това е 5 години.

Всички тези условия ще бъдат заложи от управляващите органи в договорите с бенефициентите. Неспазването на тези условия може да доведе до необходимост от връщане на получената публична помощ с лихви.